

המחצית

עתו שבועי

רכר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על "המחצית" עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:	
לשנה	7 כתרין
לחצי שנה	3.50
לרבע	1.75

באשכנז:

לשנה	8.— כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 9 כתרין	— 9.50 פראנק.

על "המחצית" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום. אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוצאות לנפטרים לפי נדל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. כראש הגליון שני כתרין.
גליון בודד 12 קרר.
מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו. כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לכית המערכת ולאדמיניסטרציה:
"Hamicpe"
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 6. Lipca 1906.

גליון כז

הראאה, יג המון הרס"ו.

אצל יהודי גליציה באופנים שונים. בגדולים ע"י הנדידה, הם מוכרחים לעזוב את ארצם מחסר פרנסה. כמעט הציג היהודי הנודד את רגליו על אדמת מערב ארפה או אמריקה, או יתחיל להרניש בעצמו איזו כושה בשביל יהדותו, ובכך ישליך אותו מהר אחר גווי. ובקטנים ע"י הלחץ הכלכלי ללמוד מסחר ואומנות. האבות מוכרחים לשלח את בניהם מכותם, כדי שילמדו מלאכה או מסחר, או מוסרים אותם לכתחלה "למלך" לבתי הספר התיכוניים. ובכתי-הספר האלה כצורתם הנכחית יתגדלו הבנים לגוים נמורים, בלי תורה וכלי לאומית, ואפילו אם יכנו א"ע בשם ציונים, הדבר הזה הוא אצלם רק מעשה נערות, כאשר המה עושים גם שאר דברים, אשר יתחרטו עליהם כאשר יגדלו. ואותם הבנים הרוצים ללמוד מסחר או מלאכה או מלאכת מחשבת, לא יוכלו לרוות את צמאונם אצל פלוני הסוחר ואצל פלוני החייט, המה רוצים להיות "אנשים", ובתי ספר יהודים לדברים כאלה אינם נמצאים (1) בארצנו כלל, וע"כ הם מוכרחים לעזוב את בתי אבותיהם ולנדוד לעיר הגדולה, ללמוד שם את האומנות על כריה ושם הוא קבורת היהדות. ואשר עשו הנערים האלה עד הנה בקצת אסור יעשו מעתה, אחרי שכבר נתקבל החוק של תעודת הסוחרים, בהיתר. מה עתה עלינו לעשות? הנוכל

עדיין לחברת "שומרי שבת" או "שומרי מצות מילה" וכירה כשרה, יען רוב העם עורם מהויקים במצות האלה.
ההגיון הפשוט ילמדנו, שנוד כל דבר, אשר הוא לדעתנו מוזק לאדם פרטי, ללאום, למפלגה או לחברה כלה, כבואנו להלחם כנגדו, או עלינו לחקור מקודם אחרי הסכה, אשר ממנה תצא הרעה, וכאשר נדע את הסכה, או נלחם כנגדה באמצעים אשר להם קרבה-עצמית עמה. נגד רעיונות, מחשבות ודעות כוזבות, אנו לוחמים כמחשבות ודעות, אשר הן לפי דעתנו האמתית, נגד מעשים רעים אנו לוחמים על שני אופנים, או בענשים ממושם, או אנתנו מהפשים אחרי המקור של המעשים הרעים החם ומבערים אותו, למען לא יכשלו בו בני האדם. באופן הראשון ישתמשו הנסוגים אחר, וכאופן השני ישתמשו בעלי מדות טובות החולכים קדימה. שני הדרכים האלה נכונים המו יחד מנקודת-מבט ההגיון. כי שניהם יתחילו לטוב מעשה ע"י מעשה. ממכט ההגיוני הזה היתה האנקוויזיציה לא רק רצח, כ"א גם אולת וסבלות, כי השחרים ההמה להמו נגד רעיונות בהרב כרול ולא כהרב הרוח. ולאידך ניסא ילענו כל העולם לאיש, אשר ילך הליון נגד חיל מזוין כספרו אשר בידו, בכדי להראות להם, שאין הצדק עמם ויאמר לנצחם בזה. כן הדבר בהתבוללות האנוסית, אשר אנתנו יהודי גליציה סובלים תחתיה. ההתבוללות האמורה היא תולדה של המצב הכלכלי, וע"כ עלינו להלחם כנגדו באמצעים כלכליים ולא באמצעים של רוח — "רוחנות" לא אמר בכונה. — היהדות הולכת לטמיון

באהבה ורעות הננו מנישים ברכת מו"ט הנובעת מלבנו פנימה לרענו מר צבי פירדהאף להארסו עם מרת ריזל אפפעלבוים בת מו"ה אבא אפפעלבוים מרישא.
האחים ישראל וזאב פרלברגר.

גורל ההצעה ליסד הסתדרות כלכלית לאומית ליהודי גליציה.

התראת ההיסטוריה הנוראה הזאת מטפחת על פני כל מנהיגינו הנכחים הגדולים והקטנים, המבוכים את מיטב כחות העם על לאומות מדינית מופשטה בלי שום יסוד כלכלי. יודעים הם היטב את המצב הנורא, אשר בו נמצאים אחינו בגליציה, יודעים הם היטב, שהלאומות לא רכשה לה עד עתה רק הלק קטן מלכות אחינו, יודעים הם, שלמרות כל עמלם ויגיעם ירבו המתבוללים, כלומר יתנכרו לנו — ארפי יהודים במעשיהם יום יום, אם כי פיהם מדבר גדולות ונצורות על תחית האומה וכו', אבל מעשיהם הם מעשי קטנות, התבוללות פשוטה, מדברים הם כפינתם ועושים מעשה זמרי; ואעפ"י שהם יודעים זאת הם עוברים על כל עצה טובה, אם אינה מתאמת עם מליצותיהם בשתיקה. ההתבוללות, אשר אנתנו עוסקים בה, נובעת ממקור חיינו החברתי הנכחי, היא תכניע את האדם תחת ממשלתה ברצונו או שלא ברצונו, היא איננה מלאכותית, אינה צריכה לחברות ואנודות ודרשות, כמו שאנתנו יהודי גליציה אין צריכים

(1) פה אני מוכרח להעיר, שמעה מר קוה ב"המחצית" גליון כ"ב באמרו, שישנם בתי-ספר כאלה מיסודו של הברון הירש. ב"ס אחר לחרושת כרול היה בעיר אחת, אולם כבר בטל. חוץ מזה על מר קוה לדעת, שבתי ספר של הברון הירש המה אבי אבות הטמאה של ההתבוללות.

לפני ומתחלחל ורועד מהתרגוזה. עיניו הכהות צלולות בעמקי חוריהן, מהנוצצות ומפילות אימה. לחייו הרזות המכוסות בשער שחור הזועזועו ושניו קשקשו זה בזה... "הקראת? — הקראת? זעק אלי בקול המוצא מלב קרוע ומורתח, הקראת? נרצחים! נפצעים! עוללים נרששים! שוד! וחמס! כל המרגדיה האיומה הקרה אותנו זה אלפי שנה, בלי קץ! קולו נקרע, פניו הלכנים הלבניו עוד יותר, וכל גופו הארוך סמר וירעד. מרגיש אני כי איזה כח נורא מושל באיש הזה, איננו ארון המושל כרעיונותיו, בדבריו ובתנועותיו, כי אם כח איזה נעלם. ובמחי עלה רעיון דוקר ופולח הלב, מי יודע אם לא ה"שגעון" הוא אותו הכח הנעלם?... "ומדוע? זעק שנית, בקול קורע לב ויחרק בשניו ויך באנרופו על השלחן עד אשר נפל כוס השכר ואשר בתוכו נשפך. המלצרת קפצה ממקומה והחוק בידו, אנא אדיני הרגע נא, הלא מעיר אתה כל אנשי הכית משנתם!" אולם הוא לא שם לבו לדבריה, כי אם זעק שוב, "מדוע?" יען יהודים המה! ויהודים — דמם ורכושם, נשיהם ועולליהם, קדשיהם, תורתם — הבל חפשי כצפור! הכל הפקר! כי כך צותה ההיסטוריא, ההיס-טור-יא!"
המלה האחרונה הזאת יצאה ממשבה מגרוני ומלאה יגון ויאוש. ברור היה, כי במלה הזאת צפונה

פתאום התנשא בעל הפנים המלאים תוגה ממקומו, ובהפילו בקצף נורא את הכסא שישב עליה, נגש אלי בצעדים מהירים, בלבתו הפיל עוד איזו כסאות ארצה עד כי לקול רעש נפילתם הקיצה המלצרת מהרדמתה והבט בתמהון על האיש המתקצף, המפריעה משנתה. במרם יכולתי עוד לראות את פניו בבר עמד לפני. ובהשליכו בחפזון את הגליון שאחז בידו על השלחן צעק בקול נורא: "קרא נא את המלגרמה הזאת!" נבהל ומשתומם מלאתי רצונו. לקחתי את הגליון בידו, השלכתי מבטי על המלגרמה הנדפסה באותיות נסוה, שנשאה על גבה הכתבה "פרעות ביהודים". מן המלגרמה הזאת נרשמו במחי ברגעים האלה, רק דברים אחדים: נרצחים... נפצעים... ספרי תורה קרועים... שודדים... נהרסים... הנחתי את הגליון, הבטתי בפני האיש, וכרגע הכרתי, כי הוא הסמודנט החדש, שקוראים לו "המתבודד", שאיננו בא בדברים עם שום אדם ואיננו מבקר שום אספה. המיד הוא יושב לבדו, פניו המיד לבנים בשיד ומפיקים עצב ודאגה, מבטי עיניו נמוים המיד הצדה ולא ישר לפניו. בפגעי פעם במבטו אחזי רעדה מפני היגון, ההמרמרות והמשמטה, הצפון בתוכו. "שונא הבריות" הוא, אמרתי בלבבי, ובכל זאת הרגשתי בעצמי, כי לבי מושכני אליו ואחפון להתקרב אליו ולהתודע עמו. ועתה הוא עומד

פיריטון.

האנמישמי.

כבר היתה שעה מאוחרת בלילה, לפי רגילותי ישבתי גם הפעם, אחרי עבודה מהשת מחי, בבית המרוח על כוס שכר. מצב רוחי ברגעים האלה, היה דומה להפשמות הנשמיות, שום רעיון לא נמצא במחי ולא שום רצון בנפשי, כל רגשי חיתי נקפאו, נדמה לי שאבדתי את דעתי. לאט לאט שתיתי את שכרי לגיבה אחר לגימה, ועיני הציצו בלי שום תנועה בתוך העלטה הממלאה את חלל רחב החדר אשר מנגדי. משם נראה לי איש בעל פנים מפיקים תוגה יושב שהוח וקורא בעתון. חוץ ממני ומאותו האיש, שלא יכולתי להכירו מרחוק, לא היה שום אורח בבית המרוח. המלצרת ישבה מתנמנמת לפני שלחן המזינה. הדממה העמוקה, ששררה בכית, דמהה לדממת רגשי נפשי, נראה כי גם הכסות והבקבוקים הרבים, העומדים על דפי הארון שורות שורות, גם חבית השכר, המונחה על התב עץ, התפשמו מנשמותם וועצרו את קמרם הנודף והמבלבל.

לאמר להם: אל תלמדו מלאכה או מסחר, אל תלכו לבתי הגימנויוס וכו'? הלא יקיפו אותנו בשאלת "מה נאכל!"

אשנה את דברי כמלים קצרים פשוטים ומובנים לכל: אחינו ובנינו יעזבו את עמם ורתם מחסר פרנסה ואם נהפוך להשיבם אל עמם ורתם, אם נחפוך בתחית העם, או עלינו לראוג בראשונה להטיב את מצבם החמרי, להמציא להם פרנסה על טהרת היהדות והלאומות, ודבר זה לא יוכל להמלא רק ע"י "הסתדרות כלכלית לאומית" ולא ע"י לאומות מדינית מופשטת בלי רוח חיים.

לא אוכל האמין שלא יבינו רובם של הלאומים הקוראים עברית את הדבר הפשוט הזה. בטח יודעים המה היטב, שבה הלאומות הוא רק על גיד העתונים וכח הטמיעה הוא בפעל ובמעשה. בטח יודעים הם את הסבה, אשר תעצור בעד התפשטות הלאומות ובטח שמעו נ"כ מהעצה היעוצה לזה והם עונים בשתיקה ובאי-ידיעה... פשפשתי במעשי ובמעשי רוב הלאומיים הקוראים עברית ומצאתי את ההסרון בני. — יפה עשיתם לאומים ומשכילים, שעברתם על עצתי בשתיקה; אנכי אינני מן הקלוקא, מי זה האיש, אשר לאומי גליציא הקוראים עברית ישמעו לרבריו, אם איננו חבר הקאטריה הרוסית? הכול מאמר, אשר איננו מדבר מהדת כמו מדבר מת, להיות מדעי וסוציולוגי? הנה יוכל להיות השכלה? הם ושלוס! לא תהיה כזאת בישראל. אינני יוכל להסכים עם מר קוה, שרק בעבור זה לא שמו לב לרבריו, יען כי כתבתי עברית. לא נחפץ לכתוב פלנית, מותר לכתוב גם עברית; אלמלי כתבתי את מאמרי "בהשלח" במקום אשר ש"י הורוויץ שאל שאלתו המפרסמת, אז היו רוב הסופרים עוסקים בשאלתי בכבוד ראש. כי אז היו משכילינו מובטחים, שגם במאמרי ישנו "דבר מדעי" ואז בטח גשאו ונתנו בדבר מאמרי לשם שמים.

(המשך יבא)

סניאטין. ר"ר יוסף מנחם זינגררייך.

אספת ציוני אוסטריא בקראקא.

בחירי היהודים מכל מדינות אוסטריא ושבטים ומתוכחים על אדות גורלם בממלכה הזאת המתפלגת לעמים ולשונות, זאת ראינו בפעם הראשונה. אין ארץ וממלכה בעולם, שהיהודים נלחצים בה לחץ רוחני מרכא ומצער עד דברוכה של נפש, כהממלכה הכלתית מבעית הזאת. כל רגש אנושי כמעט מה ביהודי אוסטריא וכל הסתדרות רהגן על עצמם לא יכלה

כונה עמוקה בעד השקפותיו ורעיונותיו על אדות גורל העם היהודי. המלה הזאת חדרה לתוך לבבי פנימה. ובעלוקה מצצה את לשר חיי. אינני אדע מדוע הרגשתי כאותה שעה כאב אנוש וצער נורא, אם על האסון הנורא, שקרה את אחי, או על הצעיר הזה, שאסון אחיו כה נגע בלכבו ויביאהו עד קצה גבול השנעון. "יהודי" התחיל לזעוק מחדש, בשבתו על הכסא ממולי, "היודע אתה כל הקללות והפרעניות, שהשם הזה מכיל כתוכו? כי הנקרא בשם הזה מוכן ומוזמן משנים קדמוניות, מעת היותר עתיקה, לכל מיני צרות ופרעניות הנמצאים בתכל, ומוכרח הנהו לנשק את השכט, ולסכול את כל צרותיו כענוה ובהכנעה, מוכרח הנהו לשבת ברד ולרום, כי כן גזרה עליו הטבע, גזר-דין קשה, גזרה שאיננה מהתנה, ואיננה כמלה... "יהודי", המלה הזאת הוא אית להשפל ולהכנע, להלחץ ולהענות, להיות שרוד אויר-הנשימה ואור העינים. כך קבעה ההיסטוריא מיום שנברא היהודי הראשון. לא נתנה לו די כח ואמץ להיות מציק, לוחץ מבניע, שורד וחומס, ולכן מוכרחים בניו להיות נלחצים ונכנעים, שדורים ובוויים, בן אבתה הטבע, ואין יכלה לעשות מה כנגדה, אין היכלת!" עששית הנאו האחת הרולקה קרוב לשלחתי, הפיצה אורה הצהוב על פניו הלכנים ותאר תארו

לקים לנו פה. אין מנהל ואין מקבץ את רצאן האוכדות האלה. כל עם ועם פה בלע בקרבו חלק מעמנו, חלקו ביניהם את נפשיתנו, "הכנות כהן, להרכיב מספרם, יותר לא היינו שיום כממלכה הזאת. השכם והערכ קראו כל סופרי עמנו, עיני העם. להתאסף לאספה, להועץ, להשתחרר, לעשות פוליטיקה יהודית לעצמנו, למען הנצל ממשממת העמים, רעמר על נפשנו בהגזר עלינו ככל יום גזרות קשות, להכחידנו ולהשמירנו — ואין שומע. הלחץ הרוחני גבר עלינו כל כך עד אשר לא ירענו את נפשנו, לא האכנו כחינו, כחשני. ופהאב בחירי היהודים מכל מדינות אוסטריא נקהלים כקראקא ומתוכחים על גורלם בממלכה הזאת! נסים ונפלאות נעשות בארץ הפלאית הזאת, שהכל אפשר בה. והנסים האלה נעשו ע"י הציונים. אלו יחלנו עד שיהאספו ראשי הקהלות ואירי הכסף וגכאי החכרות הגדולות מווין היינו מיחלים עוד עשרות שנים ולא היה מקוץ מהתרומה ההיפנימית. אך האספה הזאת נקהלה ע"י הציונים, אשר הקיצו זה כמה משנת יהודי אוסטריא והם יודעים עת לכל חפץ. הם השתמשו בשעה הכשר הזאת ליסד חברה פוליטית, הרבותית וכלכלית ליהודי אוסטריא. לרגלי תקון סדר הבחירות התעיררה באוסטריא שאלת אוטונומיה לעמים, שהיא האופן היותר מכשר לעשות שלום לכל העמים המתקוממים עד אין קץ. אם תחקים ממלכת אוסטריא לא תוכל להתקים רק באוטונומיה לכל לאום ולאום. ואחרי שכל העוסקים בזה אינם מדברים רק משמונה לאומים באוסטריא ואין עולה אף על לב הישרים האלה לחשוב אותנו לעם כפ"ע ויוכל היות, כי גם בהפקר כל עם בפקודה ישועה הזאת ישכחו אותנו ויכליעונו בין האמות, על-בן נחפץ היה לקום עתה. לכוונן חברה פוליטית ליהודים, אשר החברנו ללאום מיוחד. ואחרי שתוסד ההסתדרות הזאת לא תוכל שום ממשלה ואומה להתעמר בנו ולבטינו כאלו איננו, כמו שעשו לנו עד היום הזה. עתה יהיה לנו מי שיעמר בעדנו ויריב ריבנו.

מרהיבה ומלככה היתה האספה הזאת נם בצורתה וגם בתכנה. לא היתה עוד אף לציונים כנסיה גדולה וחשובה כזאת באוסטריא.

בשבת בשעה ג' אחה"צ ההאספו צירי גליציא בלשכת הקהלה. נשיא הקהלה ד"ר מיל עם כרך את הנאספים בשם הקהלה וירומם את פעלה הציונים לעמנו. הבקרה ההדירי, שכקרו הציונים את מעשי היהודים, הכריחה גם את העסקנים מהמפוס הישן להתאמץ יותר ולעכד כשכיל עמנו כככד ראש וכאמונה. הוא מברך את מעשי האספה באחרית טובה וכפרי טוב לישראל. היושב כראש, מר א. שטאנד מלבוב, הודה לנשיא הקהלה בעד הקציעו אה לשכת הקהל

המשונה. גידיו הנראים על מצחי צנו ויעבי, עיניו הפיצו זיקים נוראים, נראה, כי קדחת נוראה כוערה בקרבו, וכל גופו מתחולל ומזדעזעז בעסרה, שקמה בנפשו פנימה. "שכר!" קרא להמלצרת, שעמדה קרוב אליו והכט עליו כתמהון. מהרה מלאה רצונו ויתן לה מטבע, שהוציא מכיסו, וישת את כל הכוס בלגימה אחת, ושוב התחיל לדבר בהפסקות קצרות, נראה כאלו כל דבריו פורצים ויוצאים מעצמם בלי ידיעתו ובלי רצונו, ממעמקי נפשו, כמי נהר סואן ודועש הפורצים את השכר ושומפים מעצמם. "מוכרח הנני לדבר עתה, שנים הרבה החרשתי, לא דברתי עם שום בן אדם, לא יכולתי לדבר, החרשתי, נאלמתי דומיה. עתה אינני יכול להחריש עוד, כי הציקתני רוח בטני, אינני יכול להחריש, כי מלאתי מלים, ראייתך והנני יודע אותך היטב, אתה תבין דבריו, לפניך אפתח סגור לבי, ארכרה כמר רוחי וירוח לי, אינני יכול להחריש עוד, כדי שלא אצא מכלי, כדי שלא אשתגע... כאב אנוש מנקר בלכבי, כאב ישן מאד, כאב המרעיל את חושי ורגשותי מימי ילדותי — הנהו כאב היהודים. בעורני נער התחיל לענות אותו וכנדלי כן הלך וגדל עמרי, עתה כבר נתמלה המאה ואינני יכול לסכלו עוד, אינני יכול! הוא קורע את לבבי ואת נפשי, הוא מלהיב ושורף את מוחי. אין לנשוא — אין לנשוא... בעורני נער

לאספה לאומית, מה שכלבוכ אי אפשר כלל ובעד תהלתו על הציונים. מר סיני אלכסנדרובי שש הרציא ע"ר יסוד עתון יומי ציוני בשפת פולן, כי בהכנסנו אל הפוליטיקה הרחכה אין להסתפק עוד בעתון שנועי. הדבר נמסר לוודר בן מ' חברים, שיעינו בו.

למוצאי שבת נקבעה אספת עם גדולה כהיכל הוטל קליון, אשר כה ידברו כל גדולי הצירים ע"ד "שאלת היהודים — שאלת-הכל". והנה קרה מה שיקרה בכר אספות-גם פה. המון ריקים ונבלים משונאינו הפנימים, הסוציאליים עיכרי עמנו, מלאו את ההיכל כטרם התאסף העם, כסכונים וכמקלות הזדנו וילכדו את הכימה ולא נתנו את הציונים לנשה. הקומיסר היה מכרח לכטל את האספה כטרם החלה, למנוע שפיכת דמים. "חוליגנים" קראו הסוציאליים הפושעים לחסדי קזאנוב על אשר הכו את אחד מהם, שבא שמה, בשבת, להריח את היהודים מאלקיהם ומעמם, כעוד שאין חוליגנים גדילים מהם ככאם כסכונים להכות אורחים הבאים לאספה, כגולם חרות אנשים כרשעי הכירוקרטיה כרוסיא. — אבל החת האספה הזאת התאספו הציונים וצידיהם כגן הוטל לונדרם ושוטרים הציוני בשער, שם היתה אספה נעימה וחשובה. הפושעים הלשינו על הנאספים, כי הם מתאספים לפוליטיקה כלי רשיון, אבל הפוליציא ידעה להעריך את ערך המלשינים ולא נענתה להם. — בתרועת שטחה ובמחיאית כפ"ס ארוכה מאד קבלו הנאספים את פני הדוברים הראשונים, ראש הציונים באוסטריא ד"ר שליט וצירנו הנאמן במועצת הממלכה ד"ר שטראוכד, שהודה פה כגלוי בציונות וישמח מאד על אשר זכה להכיר, שרק כזאת יוכל לפעול לטובת ישראל. אחריהם דברו ראש הגליל הציוני כלבוכ א. שטאנד, ד"ר ל. רייך ד"ר מרגלית (ציר ביהמי), חבר הוה"פ ד"ר ל. כהן מווין (עברית), ד"ר וואשיץ (יהודית). וד"ר בולווא. ביום א' בשעה י' בכקר נפתחה הישיבה הראשונה כהיכל הוטל קליון. קצ"ו צירים היו נכונים לבא ולא באו רק קנ"ג ומהם צ"ב מגליציא. ד"ר שליט עולה הכמה. מראהו נחמד מאד, על פניו עזו של איש רב פעלים ותכונה רבה. מפליא הוכר, שמראהו, בצורת פניו וככל קימתו וצכיונו דומה היא מאד לד"ר הרצל ז"ל. הוא פותח את האספה ומודיע, כי האספה הזאת תעסוק רק כשאלה אחת: אם יעסקו הציונים בפוליטיקה פנימית באוסטריא ואיך ישתתפו כה. הדובר מזכיר את המצוקות הרבות, שהשתקעו בהן היהודים בימים האחרונים ואת הזכח האחרון כביאליסטק. ובכל אלה אין רב ריבנו ככל העמים והממלכות. רק ממלכה אחת ישנה בעולם, ששמה עינה עלינו לטובה בימים הרעים האלה והיא טורקיא והשולטן הביע השהתותו כצערנו בנדרו בעצמו נדכה לשדודי אחינו.

כבר החילותי לחפש ולחקור על אדות גורל העם היהודי, מר בכיתי בקראי ב"שכט יהורה" וביתר הספרים, שנמצאו כבית אבי, על-דבר המאורעות האכזרים, שאירעו את עמי האומלל, אביתי לדעת המעם, מדוע העם היהודי כה נלקה ומרדף. קראתי כל ספרי "דברי ימי עם ישראל" מפליגיוס עד גרץ, רנן, וינקלד והרנק, קראתי כל מה שכתבו שונאי ישראל, מן האנטישמים היונים העתיקים, עד ואנגר, דיהרינג וכו', וקריאתי זאת לא די שלא המעיטה את כאבי, כי אם אדרכה הגדילה אוהם ותעמיקם מאד. הקריאה הרבה והשקעת מוחי ב"דברי ימי עם ישראל" העירה בתוכי רגש מיוחד, שיכולים לקראו "רגש היהודי". הרגש הזה הביאני לידי המצאת מעט יהדות ככל דבר. ככל דבר מצאתי צד או מעם יהודי, כל רעיון חדש פועל על ה"רגש היהודי" אשר בני ואני מבקש ומחפש את היהדות הנמצאת בו. ובשכיל זה נהייתי לאט לאט לשונא יהודים, לאנטישמי! התשמע? אנטישמי הנני!" המלה האחרונה הזאת דבר בקול עצב המעורר רחמנות, בקול השופך שיח ותחנונים ומבקש שירחמו עליו. עד כי בעמל רב עלה בידי לעצור בעד זרם הרמעות, שהתחיל להתפרץ מעיני, כי נכמדו נחומי עליו.

בן, אנטישמי אני; זעק הלאה בקול המבקש

ברוח צדק ומשפט כפי מסורהנו. הפרוגרמה מכילה גם דרישות דמוקרטיות אחרות, שאינן ניגעות ביהודים, כי הפרוגרמה הפוליטית צריכה להיות שלמה ומועילה גם לאחרים, באופן שנרכוש לנו ידידות כל הנרדפים וכיחור האכזריים. — הישיבה נמשכה עד חצי הלילה. ממחרת ארך הדיבור כל היום. כל השאלות היהודיות העומרות על סדר היום נהבירו כל צרכן והחלמית החלמי בהסכם כל הנאספים. עקריהן הן פוליטיות, תרבותיות וכלכליות. בחק הפוליטי התאמץ החברה לדרוש הכרה הלאום היהודי בתוך שאר הלאומים כאוסטריא, אוטונומיה לאומית ככל עניני הממלכה, הכרת לשוננו העברית בתור לשון הספרות ולשוננו היהודית בתור לשון העם (הצעה ד"ר יוסף זליגר), לכתבים בלשונות האלה יהיו הקף ועוז כמו לכתבים בשאר הלשונות ולא רק לשלם מהם גם לבר. החברה התעסק גם בכחירות, לבחר ביהודים נאמנים. בחלק התרבותי נבנסים עניני החינוך וימור דת והנהגת הקהלות. בחלק הכלכלי על החברה להגן על היהודים מפני התנכלות צוררית בגזרות הקשות, שגם גזרים עלינו ככה הפירלמנט והנהגת המדינה, להמייץ מצבנו החמרי ביסוד בתי חרשת בגליציה ובסתדרות סוחרים וברומה.

נבחר ועד כן מ"ו חברים העוסק ביסוד החברה. מרכז הועד בוויין. כאשר יגמר הועד את עבודתו יתאסף לאספה מכוננת. — ובכן זכינו לרכב, שלא העזנו אף לקוות לו. הסתדרות יהודי אוסטריא להגן על זכויותיהם נגד צורריהם העצומים. אמנם רבים כבר נסו לזנון מין הסתדרות כזאת (האליאנץ הווייני, האיניון, אגודת הקהלות, חברת העם), אבל אף אחת לא הצריחה. נקודה עתה, כי מה שלא עלתה ביד אחרים העלה ביד הציונים ולא נטעם עיד טעם הוחלת נכונה.

מפרטי האספה יש עוד להזכיר, כי חברות „פועלי ציון“, שאין להן שום פרוגרמה קבועה, למרות הספרים והעתונים והאספות הרבות, לא השתתפו באספה הזאת (ישר בחסו), כי אם שלחו ארבעה אנשים בתור באי-חכם ואחר מהם מר קאפלאנסקי הוריע, שאין חבריו מסכימים ליסוד חברה כזאת ואחרי דרשתו הארוכה לא נרע עוד טעמם ונמוקם, כמו שלא נרע מה הם אחרי כל רוב ספריהם ומאמריהם. ככל אופן טוב שלא ילכו עמנו. חבל שאנשים אחרים, שאין נכונה כרוחם, ישחיתו את פו"צ הטובים בהבליהם, שגם הם עצמם אינם יכולים לברכ.

הצעה נחוצה הוצעה, שלא יוכל ציוני להיות חבר בהסתדרות עם אחר. הנאספים הסכימו כמו על דבר מוכן מעצמו. ורא כן היה באספה הקודמת

ירק-שמינר וד"ר הונ-קראקא התנגדו בכל עוז שהציונים יתערבו בפוליטיקה הפנימית של אוסטריא, כי בזה יעברו על הפרוגרמה הבולית, שאין לה דבר עם פוליטיקה פנימית בגולה. גם יש לחוש פן הכשר החכרה ולא הצליח ברכיה ויאמרו, כי הציונות פשמה את הרגל. עלינו לשמור את הציונות מיהכנס בנסיונות בלתי בטוחים. הציוני יכול לעסוק ביחידות בפוליטיקה, אבל לא לעמד בראש חברה לפוליטיקה בזו. הדבר צריך להמסר לאחרים ואך כאשר ישתתפו בו ציונים היתה ממירה החברה לאומית. הם סרבו שתועץ האספה בפרטי הפרוגרמה, כי זה ענין רק למיסרי החברה. רוב ציוני גליציה ובראשם ד"ר ברוידא, רוצנט ד"ר מאהר — פראג, שטאנד, רייך דרשו, כי החכרה היתה ציונית דוקא, כי הלא ממילא היתה ציונית וציונים ינהלו ולמה לרמית את עצמנו. אין לציונים ללכת בנתיבות עקלקלות כאלה. גם יש לחשוש, שאם נמסור את החברה לאחרים החדל להיות לאומית, כי מי יודע לאיזורים הפול. רוב האספה הסכים לדעת המרצא, שהחכרה הדי לאומית ולא ציונית, אבל העמוד תחת יד ציונים. הוכוח ארח כל היום, עד שבאה האספה לידי פשר בהסכם לדעת המרצא כשם הועד המדיני. ההסתדרות הציונית נשארה כמו שהיתה, הסתדרות הכל, אבל היא שמחה כהוסר הסתדרות אחרת לפוליטיקה לאומית פה על יסוד דמוקרטי נאמנה למלכות אוסטריא. בשם לאומות יהודית הכין האספה רק ציונות על יסוד הפרוגרמה הבולית, ובכן נגמר. מלגרות של כרכה רבות באו לאספה מחברות ומיחידים בלשונות רבות. בשעה ז' בערב ננעלה האספה הציונית.

בשעה ח' נפתחה האספה השניה, להועץ ע"ד יסוד החברה הפוליטית ורכניתה. ליושב בראש נבחר דר. שטראוכר. הרכ ד"ר ברוידע מסטאניסראו הרצא באריכות רכה ע"ד הפרוגרמה של החברה הפוליטית היהודית, שנערכה ברוח דמוקרטי רדיקלי ומכילה את כל צרכי היהודים ומחסורם, שרברו עליהם הערונים עד כה.

באמצע ההרצאה הפסיק ד"ר שטראוכר את הדובר, כי עדין היה למחר לשוב וויינה, כי עליו להשתתף ביום ב' בכקר בישיבת הרלנציה האוסטרית. בקול תרועה הירד רועש פטרוהו הנאספים בבית ובחוק. — הדובר הביע, כי שקר כפי מהתנגרנו אם יחרפוננו, כי אכר שברנו בארץ משאת נפשנו, על-בן נחל פוליטיקה פנימית, לחוק מצבנו פה. תקוהנו לאי חזקה כמקדם, אבל זאת לא תפריענו להיות אזרחים נאמנים כאוסטריא ובתור אזרחים טובים נושאי כעול הממלכה נדרוש זכויותינו ככל יושבי הארץ וככל הלאומים ונשתתף בכל השאלות הכלכליות והלאומיות

ובעת אשר ננעלו שערי כל הארצות בעד גולינו פתחה טורקיא להם את שעריה וגם את שערי א"י הסגורים, להגין עלינו בזה בעד רשעי אירופה הנאורה. ואין זאת בפעם הראשונה, שהגביר טורקיא חסרת גלינו. גם כאשר גרשו את היהודים מספרד ושום ארץ לא הכניסה אותם, פתחה טורקיא שעריה והתן פלטה לשארית ישראל. לכן נוכל לקווה, כי הביר טורקיא גם את הטובה, שהיה לה בהושבה היהודים כא"י ותבא ברברים עם ראשי הציונים, להוציא את העיונו אל הפעל. בעצם היום הזה נמלאו ב"ה שנה מאז נסרה כאוסטריא החברה הציונית הראשונה ועתה גדלנו ונהי למפלגה גדולה ועצומה. — נבחרו ראשי האספה: מר בעכער מטפליץ (ביהם) ליוזר, ד"ר זאלץ כמטרנוב למשנהו. ד"ר שליט מרצא ע"ד הפוליטיקה האוסטרית ככלל ויחוסה אלינו. הבית נבקע עלינו ועוד מעט וחסרנו גם אור. הקונסטיטוציא נולדה הולה ואין לה קיום ותקיה רק כאוטונומיה ללאומים. היהודים מהדור הקודם חטאו בחשנם, כי כשכר כעט החירות, שנתנה להם, עליהם לכחש בעמם ולהיות אישכנזים. כאשר בגדו בנו אלה החלפנו את השטה ונהי פולנים ומשכים. אבל המרמה הזאת לא עמרה כמפיהנו הפוליטי והכלכלי ער אשר באנו למררנה הזאה.

ראש הלוחמים הליברלים אדלף פיישהאף היהודי לחם בתור אשכנזי וגם בקש לעשות את כל היהודים לאשכנזים, ובכל זאת יב האיש הנרול מדרבו בסוף ימיו ויכר, כי התחפשה היהודים לאשכנזים מביאה לירי שנאת ישראל וייעץ לבני עמו להסיר את הכסיה ולהיות לעם כפ"ע. אך היהודים הגדולים שטמיהו ויאמרו, כי יצא מדעתו ומה שהכיר פיישהאף כשנת השמינים הכירו אחריו הציונים ואנחנו נעשה עתה באוסטריא פוליטיקה יהודית. כי לא נוכל לסמוך על ראשי קהלותינו הרבאים המדיניים. זה אינו סותר לאומה את הציונות העקרית. כבר בחן נשיא הציונים את הדבר וימצאהו נכון. — אחריו דבר ד"ר מרגלית — וויין ע"ד פרטי הפוליטיקה הלאומית. לפי דעתו אין להסתדרותנו בתור הסתדרות ציונית לעסוק בדבר, כי-אם עלינו לזנון חברה מיוחדת, שתעמד תחת הנהגת הציונים, למין נכמח, ביתתנהל תמיד ברוח ציוני. לכן לא התעסק האספה הזאת ביסוד החכרה, כי-אם אחרי נעילת האספה יתאספו הצירים שנית בתור יהודים לאומיים מאזרחי אוסטריא, ליסד את החברה. בזה תביע האספה, כי ההסתדרות הציונית השאר כמו עד כה הסתדרות הכל ורק בתור אזרחים יעסקו בפוליטיקה פנימית. הדיבר הציע את פרטי הפרוגרמה של החברה העתידה להוסד ויבקש מאת האספה להסכים להם. שאון גדול קם בהיכל ככלותו לדבר, כי ציוני המערב ובראשם ד"ר כהן — וויין,

שהעלו, כי היהודים השחיתו את הזמרה, הספרות, האקנומיה הלאומית וכל הפוליטיקה... יכל היות. כי מאין יקחו היהודים את החושים הבריאים הנצרכים להעוסק בדברים האלה? מאין? הטבע השחיתה אותם בכראה את כלם חלשים באין אמיץ. וא"כ האפשר, כי חלשים וחסרי-בח יכלו לברוא דבר מה בלי חסרון וחלשות? האפשר? ... אנטישמי אני!

המצלצת נגשה ותאמר, כי כבר הגיע הזמן לעוזב את בית המרוח. הוא הקיץ כמו משנה עמוקה, ויבט בראשונה עליה, ואח"כ פנה ויבט בני. מכמו היה במבט משוגע, ויפץ אימה ובלהות. פתאום הבריק בעיניו זיק אש נוראה. במהירות התנשא ממקומו וירץ אל הדלת, רצתי אחריו ואחזק בידו, להוליכו למעוננו, אולם הוא הדפני בחזקה ויזעק: „לך מעלי! גם אתה יהודי הנך! גם אותך אני שושם! אנטישמי אני!“ בדברים האלה מהר החוצה ויעלם בחשכת הלילה...

ימים אחדים אחרי הפגישה הזאת הביאו אותו לבית משוגעים. הוא התמרמר ויתקצף ויקרא בלר הרף „אנטישמי אני! אנטישמי אני!“

תרגם מאשכנזית שמואל צבי ווייס.

יבולים לבער מנפשם פנימה אותו הכאב הנצחי, שהנחילום דורות אין מספר שהיו לפניהם. הכאב הזה נשקף גם מעיני בנותיהם היפות וישופך עליהם רוח עצב ויאוש... והמיד אני מכיר בפני היהודים האלה הכנעה ושעבור, הקשים אולי עיד יותר משעבור אבותיהם, שהיו מסיגרים בחומות הניתו... משתדדים המה באופנים שונים, לבער מכית ומחוק כל עקבות יהודי קדמוני. ולהתכולל ולהרדמות בכל דבר לשכניהם. שמחים המה אלי גיל בחשבם כי עלה בידם להכיא את מי לידי אמונה כי אינם יהודים... ואולי אומללים הם יותר מאחיהם הרוכלים הסובכים על פתחי בתי הקהוה. הם אינם אשמים בהשחתתם ובקלקולם, כך היא חוק הטבע, החלש מוכרח להכנע מפני הגביר, כל בריו מוכרח להתרמות לשכניה, כדי להחזיק את קיומה, ולכן גם המה נמצאים במצב המעורר רחמים לא פחות מאחיהם הרוכלים... ומטעם זה שנואים לי פני יהודי ח פשי כפני אחיו הנודד. כלם יתומים המה, כלם שרודי הזכיות, כלם שפלים ונכנעים, כלם נרדפים, כלם חלשים, וכלם משיעכדים המה הן בגופם והן בנפשם. על מצחי בלם חקוק אות קין. ואני שושם, אותם, יען אומללים המה, יען כי יגרמו לי צער נורא ויכריעוני עד לעפר בפניהם האיומים... אנטישמי אני... אינני יודע, אם לא היה הצדק עם וואגנר ודיהרינג,

רחמים, וזאת אסוני והונת חיי. שושם אני את היהודים, ראות פני יהודי גורמת לי צער נורא. אולם אינני חפץ לסכול, אין לי חפץ ביסורים, למה לי להצטער? לחיות אני רוצה! לראות פני יהודי מעילה את חיי, ובשכיל זה אינני יכול לראותם ואינני חפץ לראותם, הנני שושם את היהודים, ובראותי את אחד מהם, הנני הולך הצדה, ומטה ממנו את מבטי עיני...

בהתנודדי בגליל מקלט הנודדים נודמן לי פעמים הרבה, שישבתי ימים אחדים סגור בחדרי, לבלי ראות פני יהודי. אין טרנדיה מעציבה יותר כפני יהודי נודד. בשומי פעם מכטי על היגון והדאגה הנשקפים מפני יהודי נודד, בכיתי מר כילד קטן... ועוד נוראים יותר פני הנודדים היהודים הסובכים בעירות הגדולות שבמערב. בראותי יהודי כזה בעמדו בחוף סמוך לכתל בעינים מכיטות לארץ או על ההולכים ושבים ועל קמטי פניו העצובים רשומה השאלה הנוראה „אנה אלך?“ איה המקום תחת כפת השמים, ששם אוכל לשאוף רוח ככל בני האדם? — כמעט נשתגעתי מיגון ויאוש...

אולם גם כפני יהודי חפשי, מן יהודי המערב, אינני יכול להביט, גם בעיניהם מכיר אני אותו הכאב הממלא את נפשות אחיהם הנודדים, אם כי היהודים החפשים מהרמים ככל דבר לשכיניהם, ככל זאת אינם

בפראג. שם החלט, שיכול ציוני להיות גם חבר לקלופץ או ליגנרר.

ענינים מדיניים

אוסטריא. מועצת הממלכה והדלגציות עודן עובדות בשקידה בצרבי הממלכה למרות ימי הקיץ, שהן רגילים בהם בחפש. הועד הממונה על הקון הבחירות מאריך בעבודתו, כלומר בדרישות ארוכות ויתרות. ראש המניסטרים הזהיר את הועד כלשון רכה לקצר כפי האפשר ולגמר את עבוד החוק לפני ימי החפש. ואם יהרשל בדבר אז לא יאריכו ימי החפש והבית יהיה מכרח לגמרו בחדש ספטמבר ועוד עבודות חשובות לפרלמנט, הכונה על הסכסוך עם אונגריא. ממשלת אונגריא מוסיפה להרום אבן אחרי אבן כבנין הברית עם אוסטריא, למען קרב אל פרוד גמור וגם באוסטריא נובחו הכל, כי החבור אי אפשר עוד. ובכל זאת מעינים המאדיארים להציע רק שלישיית הסכום בהוצאות המשותפות. הועד האוסטרי דורש שהתן אונגריא יותר מארכעים ממאה.

תנועת המרדירה ברוסיא. ממשלת היחיד, שרמחה חצי שנה, בי למרות נצחון המרדירה והבטחות חקי חרות תשוב ללכת כדרכה הישן, תשוב לעפרה, אם לא יכזבו כל האותות. ואותות רבים מעידים, כי אין לה תקומה עוד. נדוד מחיל שימרי ראש הצר מרד, כל הפקידים אשר בחצר הצר, היושבים ראשינה במלכות" שלחו, בי אין עוד אמון בס. מרדית הצבא מתפשטת כסער עצום ככל חזקי הצבא וגם בקוזקים כפולין נופלים השוטרים ופקידיהם חללים בחוצות כקמה תחת המגל והנהתים מתפזרים. אימה גדולה נפלה על הצר והוא פורש ובוכה ומתעלף, ואדיריו, גבורי הזרדון, מהזקים את לבו, לבלי יבנע לפני העם והדומה. כבר היה הצר נכון להפיץ את הדומה ולאסור את גדולי הצירים, אך ברנע האחרון מנעוהו מזה. הוא פוסח על שהי סעיפים ולהכריע אין בו כח. הדומה מוסיפה להתהלך בקרי את הממשלה וליסר את המניסטרים בבטויים דוקרים. הם רצו זה פעמים אחדות להתפטר, אך אריוי החצר מונעים אותם. הדומה עשתה חוק לבטל משפט המות ברוסיא. בוויילנא נגלה חותם של אגודת מורדים בתוך הצבא, מזה נראה שיש בצבא קשר על השלטון.

על המצפה

עת ספור ועת רקוד.

עד כמה חסרה ההרגשה בצנורנו, עד כמה הלכות ממטמטים בתוך המוננו בלי כל רגש חמלה והשתתפות בצער הבלל, יראונו המכתבים האלה, שנפירסם פה בלי כל באור. בראשון מק. נאמר: "אחינו ברוסיא העקובה מדם נהרגים ונשחטים למאות זכמעט חיי חמש מיליוני היהודים בארץ הדמים תלואים מנגד ובכ"ז נמצאים בקרבנו אנשים, אשר צרת אחיהם לא תגע בלל אל לבם. אין אני מדבר מאילי הכסף, פושעי ועוכרי ישראל, ששחרו מכספם בעד מלכות הרשעה, לא אמפל באכרים המדלדלים האלה של גוף אמתנו, שרק כפשע בינם ובין הכריתה הנמורה. דציוני בזה להציג על עמוד הקלון את ההמון הפרוע, שבין החסידים בארצנו, אשר בוש לא יבושו להתהלל לעיני הגוים שכנינו, כאלו ישנ ישראל בארצו איש תחת גפנו ותחת האנהו. נסעתי לרגל מסחרי במסע"ב במסע מיוחד של חסידים יותר מאלף איש, שבאו מארץ הגר, לחוגג חג החונת בן רבם והבקע הארץ לקולם, אזני הנוסעים צללו מקול הזמירות והמנגינות, אשר השמיעו כמשך כל הנסיעה. ואני ישכתי דומם בירכתי העגלה ואשאל את נפשי: האמנם מאות מאחינו מתבוססים ברמם ברוסיא או לא היו דברים מעולם? ! באמת איני

יודע על מי ראוי לככות יותר, אם על הרוני ביאליסטק, שנרצחו באין מפריע או על האנשים האלה, אשר מה כל רגש חמדה בקרבם והם שרים בשירים על לב רע. חובה קדושה רובצת על נקוי הרעה שבין החסידים ועל הצדיקים, החולים על שבר ישראל, להזהיר את ההמון הפרוע, שימעמו בשמחה בעת צרה ליעקב כזאת ועכ"פ בל יחללו שמנו בגלוי. מאלה הבושים בשם ישראל הכופרים באחוה שלהם עם עמנו לא נוכל לדרוש לנהוג אבלות בימים המרים האלה. אבל מאת החסידים נדרוש בחזקה מעט חמלה על בית ישראל הנתון להרג ולמשה". כמכתב השני מסרנוב כהוב: "מעציב הוא לראות עד היכן מגיעים האדישות וחסר ההרגשה של המוננו וקצת הנברים המכנים עצמם "יהודים טובים". בתור מנהלי העם היה להם לכאורה להרגיש בצער האומה ולהצמער ביהר שאת על המאורעות האיומים, כמו שעשו קדמוניהם, שקדשו צום. והנה לא לכד שאינם משהתפים בצער בית ישראל, עוד הם שוחקים על משבתנו, מתהוללים ומשתוככים מתוך שמחה כילדים ועושים אותנו לחרפה בעיני יושבי הארץ. בשנת שעברה ההאכסן בעירונו הה"צ מסמוטשין. בעת צרה כזאת לא התביש הרב הזה עם מעריציו לצאת במחולות בליל שבת ררך רחובות העיר כשירה ובזמרה, כאלו כבר נגאל ישראל מגלותו וכבר ישבו איש תחת גפנו ותאנהו. לשמצה בקמינו היינו בשאלם זא"ו: מה הוא ששון אלה? דם אחיהם נוזל כמים והם עושים שמחות? לתאר את הבושה ואת העצב, שהרגיש בל יהודי חיבב עמו בזה, אין בכח עט אנוש. והה"צ לא הסתפק בזה ויצו לעשות פומבי כזאת גם במו"ש. הבחורים החרדים בעירונו לא יכלו עוד נשוא ויזדרזו ויעשו הפגנה נגד הההלכה בקולות, "הלאה הרבי! הלאה הנשבעים לדגלו!" עד כי נשתתקו ההוללים ויאלמו דומיה וישונו לביתם. הבחורים רכשו להם בזה הכרת תודה מכל הצדדים, כי הראו כזה, כי כבוד עמם יקר בעיניהם ולא יתנו להעמות עליו בושח".

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בישיבות ראשי הקהלה ביום א' ש"ז פתח הנשיא ד"ר מילעס בהזכרה על ראש קהלת לבוב ד"ר עמיל ביק וישבח את פעולותיו בתור עסקן צבורי ויתאר את ערך האבדה שאבדו היהודים כארצנו וכקהלת לבוב. — הפרנס מ"א. מרגלית שאל את היו"ר אם יודע לו, שבאשר נבתנו התלמידים החדשים בגמנויות בקראקא הודיעו המורים את ההורים, כי יהיו נכונים, שבניהם יהיו מכרחים לכתוב בשבת. הדובר שואל מה יעשה הנשיא להציל את בני היהודים מחלול שבת, הרי ע"פ החוק אסור למורי בה"ס להעכיר תלמידים על דתם ואין כל חובה לכתוב בשבת. מ"א. מרגלית הציע לפנות אל הפרופסור שטרנבאך, החבר היהודי של מועצת החנוך בלבוב, בבקשה להשתדל בדבר. הד"ר לאנדא אומר שאין זה דין, יש לפנות גם למועצת החנוך עצמה. ובן נגמר.

קראקא. חכרה, "תלמוד תורה" בעירונו היא אחת החברות הרבות פה, אשר נודעו משרתן ופעלתן לתפארת ולתהלה. בה ישיגו בני עניים חנוכם בתורה, כיראת ה' ובמדע. עשרה מלמדים ישנם בחברה, אשר ילמדו את הנערים מבקר ועד ערב כפי סדר תלמוד הנרשם להם מאת הגבאים. המלמדים ימלאו תפקידם בכל כחם ופרי עמלם נראה לעין, כי בכל שבת יבחנו התלמידים בכל מה שלמדו במשך השבוע ועבודה קשה יעבדו המלמדים, למלאות מצות הגבאים. אך לראבוננו נראה, כי שכר תלמוד הנתן להם בעד עבודת הפרך לא יספיק להם ולב"ב אף למזון סעודה אחת ביום. כל צרבי האדם נתיקרו בשנים האחרונות והמלמדים הנדכאים עודם חיים חיי צער ואין שם על לב להחיש להם עזרה, להרים את שכרם. ישתומם כל איש השומע כמה היא שכר מלמד בת"ת פה שני מלמדים מקבלים עשרים ר"ב לחדש (ס"ז צ"ל ליום לכל אחד), ארבעה מלמדים מקבלים כ"ח ר"ב לכ"א (צ"ר צ"ל ליום), אחד מקבל ב"ו ר"ב (פ"ז צ"ל ליום), אחד מקבל ל"ב ר"ב ואחד מ' ר"ב. מאין יחיו האמללים האלה בכרך גדול בעת ששכיריים משהכר כשני ד"ל ליום. עד אנה לא ישימו הגבאים עצות כנפשם להוסיף שכר המלמדים לפי צדק העת לכל הפחות מ' ר"ב לשבוע? שרמה לאנגער.

מקור ומרחוק

הרמת מחיר הדואר והמטגראף. מחשבת המניסטרים למסחר, להרים מחירי הדואר, המטגראף והמלפון, העירה רעש עצום בחוג המוחרים ובעלי החרשת בוויין ובמדינה. באספות רבות הביעו מחאות נגד מששה הממשלה, שתחפץ לעשות מבלי המלך במועצת הממלכה ובלשכות המסחר והחרשת. גם בפרלמנט הכנסה הצעה נחוצה בדבר הזה. המניסטר ד"ר פורשט הצטרף. בכל אופן נשמט הדבר והרמת המחיר לא תהיה עוד בכי חות דעת הבקאים בדבר.

בודפשט בחשך. בליל ד' ש"ז היה חשך מצרים כבודפשט, כי פועלי הגז שבתו.

ארבה באונגריא. ארבה כבד מאד התפשט על כל הבקעה הגדולה באונגריא הפנימית ויאכל את כל יבול הארץ, את הקמה ואת העמרים ואת העשב. האכרים רואים אכדן פרי עמלם ורעב נכון ואין תחבלה להנצל. **בן מאה ואחת שנה** מת בלנדון מנואל גארציא, ממציא הראי הנפלא, שהרופאים בכל העולם משתמשים בו, להביט אל תוך ראש הגרון. הוא המציאהו רק לתכלית בחינת הגרון. לדעת את כח הקול לזמרה. כי מזמר היה.

טפת מרה בכוס עסיס. אספת ציוני אוסטריא בקראקא היתה לציונים פה ולכל חובבי עמנו כום תנחומים בעת צרה כזאת. חדוה רבה מרחבת לב ומרהבת עין היתה לראות אנשי ישם רבי פעלים ככל ארצות אוסטריא נאספים יחד, להועץ על גורל בני עמנו המר המביא לירי יאוש, אספה שלא פללנו ולא יכלנו אף לחלוס על אדותה. הציוני השם אל לב, כי זאת פעלו אנשים ממפלגתו, אנשים שדכו רוחש תודה להם, הן מבע הדבר מחיב, שהוא משתוקק גם לראות בעיניו את האספה הנהדרה הזאת ואת האנשים הגדולים שכוננוה, שהוא מקוה לגדולות ממפעליהם. אך לא: הציונים החרדים בעירונו שכעו רגז וקצף, נשף חשקם הושם לחרדה. הדקטורים הציונים בקראקא המפקחים על הסדרים התנהגו ברשעה גלויה עם אחיהם החרדים באופן שלא יאמן. מלבד הצירים נכנסו אל היכל האספה גם אורחים, שעמדו מן הצד (יציע אין בהיכל) ואת האורחים האלה כרוו המפקחים מן הסודות נסיתם כחריהם, ציונים מאתמול ומפוז'צ. אבל ציונים מבעה"ב. שכבר עברו עליהם רוב שנותיהם בציונות והם מבזבזים כסף רב לה, לא נתנו להכנס. ביחוד התאמץ בזאת ד"ר סירופ. טעמו לא נודע, הנאמין כי בוש בחבריו, יתהם לא רק ציונים כ"א גם יהודים נאמנים או כי שונא הוא להם? ... וקא רק המון ציונים בע"ב נכבדים שבו ריקם מפתח ההיכל, כי גם מר דייסטנר, חבר כועד הגלידי הציוני, איש עשיר ומשכיל, שהיה נשיא ח' ציון פה, מכרח היה לשאת חרפת יהדותו באספה ציונית ולשים בשרו כשנו טעם על המפקחים. כאשר החלה בערב האספה החשאית הודיע היו"ר ד"ר שטרנאובר, כי האספה חשאית, ועל סופרי העתונים להוציא מזה את הקנסקוויץ. ובכ"ז ברשות היו"ר וד"ר שליט נשאר הסופרים במקומם. מיד קם הד"ר סירופ וידרוש ככעם, כי יצאו הסופרים. הדבר היה רע בעיני כל הצירים וכאשר יצאו הסופרים התעורר וגוח עיז וכל הצירים דרשו פה אחד להחזיר את הסופרים הגעלבים. הנתפלא על משכילים אישכנזים בהוציאם יהודים מחברתם?.. אלה הם גדולי הגמנויות הנבריות.

נתבעים רעגד ונותנים. בעלי "המשיטלניא גאלד-מאנא" מנמים כחם בכל העירות הקטנות, לתפוש את אחינו בלבבותם. לתת ידם לתכלית היפה של החברה: התכללות היהודים ומחיקת שם ישראל. בקצת הערים יכינו אחינו אנה פני החברה מועדות ולא יקשיבו לדברי החלקות ולא יכאו לאספות, שיומינום מלאכי החברה. ובקצת הערים יתפתו אחינו לדברי החתפה וקא רק שיכאו כשמחה ובגדל לבב אל האספה. כי אם עוד יפתחו כסיסהם ברחכה, כשלם למכבדיהם בנדבת לבם בעד הכבוד הגדול, שיעשו להם לקראם "אחים". כן מודיעים אותנו מא"ד כרטיין, עיד קמנה של חסידים עניים, אשר אין לאל ידם

הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...
הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...
הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...

ישראל מלך ללוא

לפיכך, וכו' לפיכך, וכו'...

הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...
הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...
הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...

הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...
הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...
הוא לא מביא את (טו, ט) וכו', אלא את (טו, ט) וכו'...

ימכונות גדולות ואדירות תשבע הנפש; התרבות החייתית האמב רמלא את צרכינו החמרים והיא רק עורר העורר את התאוה למותרות ותרחק אה רגלי העבודה בצרכים אמיתיים. אבל יהיה איך יהיה כמזון הנוף, לאדם יש מלבד הקיבה מח להשכיל ולב להרגיש, ומזון לנפש לא לא תתן תרבות אירופה. כתי ספרים ריקים כחכמה; המדה הקמנה של מרע, הנתנת לתלמידים בערך הארץ ודברי הימים, תורת הלמודים ותורת הטבע, כלה מספרים ושמות והיא צנומה ויכשה כלא פלפיל וכלא חיים, ולכן יקיצו כל התלמידים בחייהם בעת עסקם בלמודי כתי הספר, וכפרקם את עלם, אתרי גמרם את השעורים השנואים, ישתוככו וישתגעו והיו לפראים גרועים מחיות השרה. במכללים (אוניוורסיטאטן) יש חכמה; אבל התלמידים כבר הסכימו לראות בספרי למוד סם המות ולכן יבחרו לעסק בשתית שכר ויין ובמשחק הקלפים ובתאוה נמכונה. בין שכרות לשכרות יהעורר כדם לפעמיכ רגש האדם כאשר הוא אדם ואז ילילו ויככו מר על שפלות החיים וישפכו את מורתם על הניר, להרעיל כה גם את חיי אחרים, או ישכו לקרא ספור עגבים, אשר החכים כותבו להקדיה את תבילתו כמלח ותככים ופלפולים ער כרי שרפה, כדעתו היטב, כי כי חכמו הכתכנים הוגיעו כבר את הקורא האמלל כמעשה הזה פעמים לא ספורות. אם יש לו עוד כביסו שקלים אחרים מהכסף אשר השתכר אביו בזעת אפו ואשר שלחם בהדרת קדש אל "כנו החכם" לצרכי למודיו, ימהר לרוץ אל בית החזון ויראה שם בפעם הארץ ואחה, איך פולינה אשת הנס מענכת על פטר. אדה הס שני העדה והשאירה הרוחנית לרכ משכילי ארפה וכמוכן אין שני הירידה טובים מהם. אלפים אחרים ככל ארפה עוסקים אמנם כמדע ובחכמה באמונה, אבל כולר הכח ידרש גם הלב את התפידו, המעמס, אשר יגביהו עוף לבקש להם דת ומוסר להשביע את נפשם הרעכה כאנט קיט, ניששה ומלסמי השתגעו והיו לנזירים ופורעי מוסר, חוטאים ומחטיאים, כחסר להם דת האמת, המאירה את עיני האדם ומחממת את לבכו בשלהבת קדש. לחנם הכ מנסים לרמות את עצמם, כקדאם לכתי חזון "היכלות הקדש" ולמשחקים הנכלים "בהנים". רק בדת ומוסר ישנו רגש קדש ומהרה ולא כאלילי שחוק והעתועים. לא כאלה חלק הטיבים שבישראל; להם אין צרך להשתכר ולהשתגע ולדרף זרות ותהפוכות. יהודי כן תורה שופך שיחו שלש פעמים בכל יום לפני ד' אלקים חיים הקרוב אליו והעונה אותו; יהודי כן תורה צולל בעמקי ים התלמוד ונשאי כליו ומשביע נפשו ורוחו ונשמתו כמזון מתוק ומכריא; יהודי כן תורה קירא כספרי הנביאים ומתענג למראה העתיד המזהיר ומאמין ככל לבכו בעולם

הולדם: "יאכר יום אולר בו" (איוב ג' כ'), כי, אם לא היה כבר חי, כי עתה שכבתי ואשקומ" (שם ג' י"ג). המות הורגש למתוק בעד קשה יום (כן סירא מ"א ג'). הנפש הסובלת התרעמה נגד כל התהיות האדם: "על מה שוא כראת כל בני אדם (תהלים פ"ט מ"ח). לכן זה, "אשר ערן לא היה" (קהלת ד' ו') נחשב למאשר. זקני בית שמאי וכו' החליטו שנחלו לאדם שלא נכרא משנברא (עירובין י"ג כ'). ההתיחסות למות היתה "המעט דמעה על מה, כי מצא מנוח" (כן סירא כ"ב י"א). המות נחשב אצל ר' מאיר לפונ מאד (כראשית רבה פ"מ). הצדיקים נחים במיתתם (שם). העולם נחשב כשפל כל כך, שרמו, שאלולי יצר הרע לא היה אדם כונה בית ולא נושא אשה (קהלת רבה פ"ג). עולם נפסד, שכל חיי האדם בו הם יום צער ארוך, שסופו מנוחה, שלות נצח, היה העולם הזה בעיני היהודי. ההכרל בין הממשות המרה והיצירה האידאלית מצא באור בגרוש כג"ע לעולם השפל, שעליו רובצת קללת העצבון. חטא אדם הראשון הוא תשובה על בריאת העולם ככי טוב הנראה למדאית עין. שחטא אדה"ר אינו מתאים להשקפתו ע"ד היהדות הרגיש אמנם שופנהואר כעצמו והוא ראה בו באמת את "הדבר היחיד בכל ישראל, שהיא מודה לו אמת מטפיוית, אם גם רק אלגורית (על דרך משל). "כי ע"י החטא הקדמוני אנו רואים את האדם כמהות, שמציאותה היא ענש וסכילה כעד עון" (העולם כרו"צ). אולם להעמיק את הדבר יותר ולמצוא את הבחילה בעולם ככל ספרות ישראל ולהשיג את החטא כפירוש להסכילה והכחילה, זאת נמנעת להאנטישמי, שכל חפצו הוה רק להשפיל את ישראל והוא אומר: "חוץ מהחטא הקדמוני (נפילת-החטא), העומד כתנ"ך כמו hors d'oeuvre (חוץ לספר) כל התנ"ך הוא נגודי להכרית החדשה, זה הוא אופטימיסטי וזה פסימיסטי", כי הוא עומד בודד ואין משהמישים בו יותר" (שם). כנוגע לערכי החיים הם אצלו שני הפכים, היהדות האופטימסית והנצרות הפסימיסית, והקשר ההיסטורי המחבר את התולדה עם אכיה הוא החטא הקדמוני. והוא אומר: "הנצרות של הכרית החדשה, שרוחה המדרוה הוא זה של ברהמניזמום ולכן הוא עומדה כורה, לרוח האופטימיסטי ככלל של הכרית הישנה, תלתה את עצמה כתבונה תיכף כהגדה הזאת (של חטא אדה"ר), כן כלי זה לא היתה כיצאת בהיהדות שום סמך" (שם). הפסיק האחרון יכול לעורר גחוך של רחמים על העורון, שהכתה בו האנטישמיזם את הצופה חר-עין, את הפלסוף שופנהואר. הנצרות לא היתה מוצאת סמך ביהדות והלתה את עצמה תיכף כהגדה, אומר הפלסוף שלנו. הכי הוא לא ידע, שבעת הההוות הנצרות, בעת שהנצרות היתה באמת ככל הופעותיה שוללת

לא רק העתונים היהודיים, כי גם הארציים הנכבדים והחשובים ביותר. כל כך הרים את כבוד משוררנו העתיקים האלה בעיני עם הארץ, עד אשר כמעט לא יתחשב פה לאיש מודרני, אשר לא קרא את שיריהם. לפני חדשים אחדים נקראו הרגומיו המובחרים לפני קהל רב ונכבד בחברת קישפאלורי, היא אגורת חכמים, סופרים ומשוררים גדולים, כלם השתוממו על עומק המחשבות, שהרת הרעיונים ועל שלל צבעי המכמאים הנמצאים בהם ויביעו תודהם להפטאי המליץ ביניהם מלבד עבודתו הספרותית, שהוא עובד כיד כשרונו הטובה עליו, לא נוכל לעבור בלי דבר על מלאכתו האנטימורית. החת מערכתו יוצאת לאור „הבבליטקה המורית-היהודית“. אלה החוברות הדלות והקטנות בתארן ויקרות וגדולות בהשפעתן על יהודי הונגריא, כי הן כוללות אכפיה ספרותיות ומדעיות אורגנליות, מעתקות מסופרים וספרים שונים, וכל זאת בלשון קלה ובדרך פופלרי עד אשר יבינם ויהענג בהם כל קורא, מוקן ועד נער.

בימים האלה קבץ את הרגומיו מאת המשוררים הנזכרים ואת שיריו האורגנלים היהודיים ויוציאם לאור בכרך נהדר מאד ונאה לתוכנו הנעלה בשם „על נהרות בביל“ (Babilon vizein).

לא בשפת אבורינו ירכר אהנו הפעם בספר הזה, אך בכל זאת סרגישים אנחנו, כי רוח הנביאים והמשוררים העברים שפוכה על כל שידיו, בהנועה הראשונה הבאה לאוננו נשמע מיד, כי קול יעקב הוא הקול הזה:

ובין הנרדמים שנת עולמים
אתהלך הלוך ושיר,
יצאה הצפירה, הוי עמי העירה,
התעוררי בכל העיר!

נקול שופר יריעו המורים האלה בשירו הנעלה העומד בראש הספר!
ביר אמן ובכח עצום ונפלא יציג לפנינו את המחזות המרהיבים של ההסתוריה היהודית: יהודים אנחנו, זרע מכבים עם גדול היינו, נלחמנו בעוז...

ובחזיון דמיונו הנלהב הוא רואה וטורה באצבע את „המכבים החדשים“ הגלחמים חלוצים בעד החיה האומה וירושת ארץ אבותינו:
הן רואה אנכי... שם בארץ התמרים
ופרוי ה' ינשקון את אדמת הצבי
עם בזוי עם נאנח דור אלף בכבלי השבי

אנחות בני ישראל המדכאים בגלות מתאוננות על מיהרי כנורו, את שאיפותנו המפעמות לבות כלנו הוא ממליץ:

אנחות עמי פצעו ישראל
העירו בנורי לשיר...

הם הם דברי המשורר בעצמו בחתימת ספרו. כל עתוני ארצנו יהנו שבח ויקר לכשרון יוסף הפטאי על שפעת הנוגה אשר הפיץ על השפה ההונגרית ועל אשר העשיר את ספרותה בצבעים חדשים. אנחנו תוקעים כף לאחינו הצעיר, אשר התנשא בארץ האסימלציה לעורר את יושביה בקול שירי ציון. שלום לך יוסף הפטאי! יוסף ה' עליך כמוך אלף! מ. ב.

לקדמוניות היהודים. רבות יעמלו חוקרי קדמוניות היהודים, למצוא מקורות לחקירתם ואמנם הרבה מצאו בשדה החקירה הזאת, בגלותם דברים עתיקים המפיצים אור נהיר על קדמוניות היהודים וישליתו פרקים רבים בתולדות ישראל. ירדו תהומות, לדלות משם דברים עתיקים הדרושים לפעלתם. אך התהום עמוק עמוק מאד וכמו כן החקירה הזאת היא כמים שאין להם סוף ובעוד אשר יצמצמו את חוג פעלתם לכקיש מסמנות רק במקומות הנודעים אשר גרו שם אבותינו בשנים קדמוניות. רנה מבלי משים יאנה המקרה, כי יציעו זכרונות ע"ד היהודים ממקומות. אשר עד היום לא שמו לב למ, יען לא נודעו למושב יהודים הראוי לחקרי לב. מה נכבדה הידיעה ב„צייט“ הוויני ע"ד ההתנלות בעגער (ביהם המערבית),

בשוד חדש. שר השוטרים שלח את הפטריוטים אל הנציב והוא אמר להם, כי לא יתן אנשי צבא להגן על השודדים. ואם ילכו לברם לעשות פגום ביהודים הנה אחריתם רעה, כי בלי צבא יכום היהודים וחברת הגנתם. השוד הופר, כי בלי צבא אי אפשר. מזה נראה, כי בכל רגע יכול פגום להתפרץ בכל עיר, אם רק יתלהב לרגע הרגש הפטריוטי בלב נציב ויתן צבא לעזרת השודדים. משפט דריופוס. הפרוקרטור הוסיף להוכיח על כל פרטי האשמה, כי יוסיפוס ושקרים הם. כן גם מכתב הקיסר ווילהלם, עדות הפקיד האוסטרי צנושקי והדאת דריופוס. ככל צרור כתבי הספר, שנמסר לשופטים, שעל פיהם הוציאו את דריופוס חיב אין אף דבר אמת אחד אסטרטגיה הודה זה עתה עוד הפעם בלנדון, כי בספקות שרי הצבא עשה הוא את הכרדרו ויניחחו בבית הציר האשכנזי.

המלך אדוארד וכבוד שבת. מנהג היה אצל מלך אנגליא מאז, לעשות משתה לעם בארמונו פעמים אחדות בראשית הקיץ בערב יום ו'. עתה שנכ המלך את המנהג ויצו לעשות המשתה ביום ה', למען יוכלו גם היהודים ובחוד הרב לבא אל המשתה.

עד שיבא אליהו. גביר קמפן גדול, שקפץ ירו לאחיו האכזרנים וגם מבניו מנע די צרעם, חלה. כראותו כי קרבו ימיו למות, צוה לקרוא את פרנסי הקהלה. הם שמחו, כי ידעו שיצטוו עשירים, שאינם נותנים כתייהם, אבל נותנים הרבה כמותם. „רביתי, דבר הכילי החולה, הנני מת ומניח בידכם כל הוני. ואתם תשיבוהו כבאנק ותוסיפו עליו שנה שנה את הרוחים למען ישאו גם הם פרו, התשמעו?“ — „וכה נעשה“, שאלו האנשים, „בכל הכסף?“ — „יהי מונח“, ענה החולה, „עד שיבא אליהו וכאשר יבא אליהו ואקום כתייהם המתים השב תשיבו לי את כל כספי עם פירותיו ופרי פירותיו“.

משדה הספרות והמדעים.

משורר הונגרי ציוני

עוד לא התנער מאבק ספסלי הגמנויון, עוד לא היה בן שמונה עשרה שנה ויוצא לאור מחברת שירים עברים בשם „שעשועי עלומים“. בלי ספק לא ירע בעיני המחבר, אם אומר לו היום, כי ספרו „שעשועי עלומים“ אמנם רק מעשה עלומים הוא. רובו כמעט רק הד הספרים, אשר קרא בימים ההם, הר הספרות של הלמידי מענדעלסזאהן. אך בכל זאת התמלטו לפעמים גם בספר הקטן ההוא נצוצות אחדים מכשרונו האורגנלי היהודי. עוד לא שמעו אז גם שמע ההנועה הציונית, ובכל זאת מוצאים אנחנו ספורים בשיריו הרבה מוטיבים, רגשים לאומים אי-בטוחים ומבלטים, אך אמתיים. אמנם משוררנו (יוסף הפטאי Josef Patai) יהודי היה מלב ונפש גם בשרם היה ציוני. למשל בשירו „לכו נא ונוכחה“ הוא מתאונן על האדישות ועל שויון בני עמו ואומר:

שומו נא ובקשו על קברי משוררנו,
אם המצאו עליהם שישן או עטרה?
אם התעורר אחד מבני עמנו
לשים להם כבוד ולרוחם המטוהרה?
כגלים נצים יעמדו תלי קבריהם,
אבר זכרם, גם שמותם נשכחו,
יען כחשו בני עמי בתולדותיהם
ויעזבו לשונם, לגויי הארץ נספחו.

הלא אנחה אנושה הוא זאת, הפורצת מלב המשורר הצעיר, הרואה את אבדן עמו בזרם האסימלציה? ויוסף הפטאי לא השליך אחרי גוו את הספרות העברית, כמנהג, גם אחרי חלצו את נעלי ילדותו. אחרי המטורה עלה לעיר הבירה, בודאפשט, פה הכיר את התנועה הציונית, ספרותה החדשה, אשר השפיעה הרבה מאד על התפתחותו, פה התעמק באוצר משוררי ימי הבינים האדירים ויהתגסם ללשון הונגרית. את הרגומיו לשירי ר' יהודה הלוי, אחריו, גבירל, עמנואל ובני עזרא קבלו מסנו בתורה ושמחה רבה

ליסד חברה לצדקה ולחסד. בחורים יסרו חברה ציונית ולא יכלה להתקים מאפס בומתים ומקנאת החסידים ועתה, כאשר בא ה„פריץ“ מלכוב ויזמן את בע"ב העיר ליסד חברה גאלדמנית לתכלית התכוללות ובטול היהדות, התקצו כל אנשי העיר וישמהו לרכרי החלקות ויתנו איש איש נדבות הגונות בתשואות חן לתכלית המלחמה ביהדות והכרתת ישראל. עד מתי פתאים לא תבינו ערמה! אנטישמיות במטראמוזאי הקראקאי. הטראמוזאי האלקטרי בקראמא מתקים רק בכסף יהודים, כי הלא בשבת תעברנה עגלות הטראמוזאי ריקות מאדם. וככל זאת יתנהגו הקנדוקטרים עם היהודים ברשעה וכבוז גלוי, אם תמלא העגלה יגרשו את „היהודים היתרים“ מעל העגלה! למען הכנים נוצרים תחתיים. אם יכנים יהודי חבילה או תיבה אל העגלה יגרשוהו אבל לנצרים מותר להכנים הכל. הדבר גורם כעס ורגז. ידעו נא אחינו, אולי יתעורר מי מהם להתאונן לפני ראשי חברה הטראמוזאי ולהזכירם, כי כסף היהודי אינו גרוע מאומה מכסף נוצרים, אלא אדרכה רוב הכנסת החברה הוא מיהודים.

נגד בוגד יהודי. הסטודנטים היהודים באוניוורזיטה הקראקאית עשו דמונסטראציה נגד הפרופסור היהודי שמטרינבאך, חבר מועצת החנוך הגליציי, על התנהגותו המזורה בענין חנוך הרת היהודית. כי מאז התמנה לחבר המועצה תרכא זו את החנוך היהודי בכתי הספר ותגרש את כל מורה דת. אשר לב יהודי בקרבו ורוצה להנך את בני ישראל ברוח יהודי, גם תעביר את בני היהודים על דתם.

ווין נגד רשעת רוסיא. האנשים הישרים בוויין לקחו להם את חכריהם כנרלין למופת. ביום ה' שבוע זה הקהילו קהל רב בהוטל „פאסט“ לערוך מטהא נגד הרגת היהודים כביאליסטק, שהיא חרפת אירופה. תחת הכרוזים חתומים צירי מועצת הממלכה, פרופסורים וסופרים.

ד"ר שטראוכר נגד מריצי רוסיא. אחרי דרישת שטראוכר על רשעת רוסיא מצאו הציר האשכנזי סעלעני זראש הקלוב הששכי ד"ר קראמארש לנכון להמליץ בעד הרוסים ולהרשיע את יהודים, כי כלם מורדים הם. שטראוכר הוכיח עתה כישיבת הדלנציוא, כי כל האינטליגנציוא הרוסית, הפרופסורים והסטודנטים מורדים הם. כי המלחים זחיל האניות, שאין בהם אף יהודי אחד, כלם מורדים, בהיל שומרי ראש הצאר בודאי אין יהודים וגם הם מרדו ורק אולת היא להוציא דבה, כי וק היהודים הם המורדים. אם השתתפו צעירי היהודים במרידה הלא זה מוכן בלחץ הנורא שהיהודים סובלים, שכל החמים ערוכים ככונה להזיק להם ולמור היהם. שטראוכר התפלא על המניסטר לעניני חוץ נראה גולוכובסקי, שהוא בן העם הפולני, שגם הוא נלחץ תחת ידי רשעי רוסיא ואינו מראה שום השתתפות בצער היהודים. גם המרקיס באקעהעם (שהיה מניסטר) דבר כדלנציוא נגד מעשה ביאליסטק ויגנה את ממשלת רוסיא. אך המליץ בעד ממשלת אוסטריא, שאינה יכולה להתערב בדבר, כי הלא גם אנגליא ואמריקה אינן רוצות להתערב.

מניעת פגרום. בויטומיר נתפש איש נוצרי בתוך המון קתוכי חוגג, שבקש לירות באקדה, להעליל על היהודים, שירו על קתולים, למען חולל פגרום.

בעד הצלת יהודי. ביום א' ש"ז נגש אכר אל יהודי בקרפנא ויכהו על לחיו. זאת ראה שוטר אחד ויחזק בערף האכר להוליכהו אתו. כראותו כי האכר רוצה להמלט קרא שני שוטרים לעזרה. מיד נגשו המון נוצרים ויצילו את האכר ויכו את השוטרים.

ובח ביאליסטק בפרלמנט האונגרי. במועצת הממלכה האונגרית דבר הציר משיזמוזיא על רשעת רוסיא: בימים האחרונים ארעו ברוסיא. כביאליסטק, מאורעות איומים, אשר בשם רגש האדם עלינו לקללם. חבר פראים התנפל על אנשי שלום, שרף את בתיהם וישלל שללם וירצחם באכזריות נוראה. החקירות שנעשו הוכיחו, כי ההרגה התכוננה ע"י שוטרי הסדרים. הדובר בטוח, כי בשם כל הבית הוא מביע בזו לאכזריות הרשעים וחמלה לאמללים הנספים כלא משפט.

שוד חדש כביאליסטק הופר. חברה העזרה של יהודי אשכנזי קבלה ידיעה מביאליסטק, כי ביום ו' שעבר הציתו אנשים ריקים אש בגרן מחוץ לעיר וילשינו לפני הפוליציא, כי היהודים הבעירו ויבקשו רשיון להנקם בהם

וז"ל: בעבודת הפירת תעלת המים ברחוב שמאיאקל בענער. במקום אשר עמד בראשונה, שער העליון הישן, מצאו במעבה האדמה עמוק חמש מטר מצבות עבריות מימי התחלת המאה ה"ד, כרוזן הנן עוד כמצב טוב ויתרון הנה כמצב פרוע. המצבות האלה מוצאן בלי תפונה מימי המהומות לגלות היהודים באביב שנת 1350. קודם הזמן הזה היתה בענער — אשר היתה אז בימי גודותה — קהלה יהודית גדולה ולה ביהמ"ג ובית עלמון במגרש המכונה "חצר היהודים" לא רחוק מן רחוב האחים. בעת אחת עם מצוק היהודים, אשר התפרצה בשנות 1348-1349 באשכנז, התלקחה כחג הפסח שנת 1350 (הא' ק"א לכה"ע) השנאה נגד היהודים גם בענער והיו שמה להרג ולכזה מאת אנשי הצבא, העשירים ניצחו ואוצרותיהם היו לבז, גם על ביהמ"ג ובית העלמין לא חסה עין השודדים וישיתום כזה, ועזרת בית מועצת העיר לא עצרה כח להציל שארית מחמרי היהודים ולעמוד בפני ההרג והכליון. במצבות בית העלמין הדרום השתמשו כפי הנראה לתכלית בנין בתים. ועתה נגלו בתור כסוי תעלה. המצבות האלה לפי ערכן ההיסטורי תכונה אל המוזיאום העירוני ויתרון אל בית העלמין היהודי או אצל ביהמ"ג למשמרת. יש לקוות, כי כמשך החפירה הזאת תגלנה עוד מציאות נכבדות".

עוד הפעם, דאוונען. על ההערות אשר כנליון כ"ה על המלה הזאת קבלנו מכתבים אין מספר מקוראנו, המשתוממים עד מבקשי מקור המלה בשפות זרות, כעוד "שידוע לכל". שהמלה היא ארמית: דאבינן, בלוטר התפלות, שהאבות תקנו. את הארונים ההם, נודיע שהמעם הזה הוא רק רמז, שהמציאו אוחבי רמזים בסוף למלה, שנקבעה על תפלותינו, וזה ברור. הרה"ח צבי קאפ מהעטהארש באונגריא כותב לנו, שרובבאר דו את המלה כן: בביהמ"ג קנקרא המקום, שעמרו עליו הכהנים לכרך את ישראל, "דוכן" והמקום, אשר הלוי עמדו עליו לשיר את המזמורים, נקרא "דון" (לנולא נודע השם הזה. המע) ומשני השמות האלה התפשטו הפעלים "דוכנען" דאוונען. והרה"ח רמ"י הלמן כותב לנו, שהמלה היא קדעתו עברית משרש דכב, שהוראתה האמתית היא תנועת השפתים ורחישתן בלחש. כמו "דוכב שפתי ישנים" וכירושלמי ששלים נאמר על המקרא הזה: ככומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דוכב אף שפתותיהן של צדיקים כיון שאומרים הלכה מפיהם: שפתותיהן מרהשות בקבר. ולזה נמצא בפיוטים רכוב להוראת תפלה. לפי שהתפלה צריכה להיות בקול נמוך, בלחש ואסור להגביה קול בתפלה (ברכות ל"א וש"ע או"ח ק"א) ומזה באה המלה "דוכנען" כהוספת גוף, כי כן דרך הזרזון להוסיף גוף בכל המלים העבריות, כמו בקרינען, נגינען, הצחינען, ירשינען.

מר מיכל זננר מדוקלא כותב לנו, שדעתו מקור המלה באיטלקית, אבל נשתבשה בשפת אשכנז. מן בענעדירע, שהוראתה ברכה, יאמר האשכנזי בענעדירע ולפעמים תפשו את הרכבת המלה להפך: תחת בענעדירע אמרו באיטלקית דירעבענע. ואחרי שמלת דירע כבר נשתבשה למלת דירע, נשאר המלה דירעבענע. והיהודי פולן המקלקלים כל איי לא (שניידען שנאדען, רייבען דאבען), נתקלקלה בפיהם שוב מלת דירעבענע ותהי לדאוונען, ונראים דבריו מדברי החכמים הקודמים.

קול קורא

לבעלי ומכיריו ולכל ישראל אחינו!

בעלי יהושיע פינקעלשטיין איבה? נסע ממני ועזבני זה שנהיים, ואין קול ואין עונה, אחים רחמים רחמו עלי ובכל מקום שהמציאו הוריעוני את אדרסתו. סימניו: קומה ממצעה, שערות ראשו וזקני צהובות, שנותיו לערך שלושים וארבע, מקום מולדתו ביאלע שעדלעצקע. אדרסה על שם:

Hirsch Merenstein.

Grobieszów Lubl. Gub. Rus. Polen.

אברהם גערבארד יענשיך נאמטעסמאן מארשים בחודש תמוז תרס"ו אוייראן.

פנינה וויעזעל

מאורשים

בחודש תמוז תרס"ו

זוראוונא.

טרנאפול.

הננו מברכים את סופרנו הנכבד מר אבא אפעלבוים לארוסי בתו. המערה.

ברגשי אהבה הננו מברכים מקירות לבנו במז"מ את רענו מר צבי פריעהאף, לבואו בכרית האירוסין עב"ג מרת ריזל אפעלבוים מרישא. חבריו הנאמנים: ליבש קלינער, צבי אייבמאן — גראדעק.

הננו מביעים מעומק לבותינו אל רענו מר צבי פריעהאף להארסו עם מרת ריזל אפעלבוים, ברכת מז"מ. האחים ראזנר.

מעומק לבנו אנו מברכים ברכת מז"מ את רענו מר צבי פריעהאף להארסו עם מרת ריזל אפעלבוים. משה שמארק, יעקב וואהל.

מעמק לבי הנני מביע את ברכתי הירי ויקרים לארוסי אחותי מרת שושנה עם מר צבי פריעהאף ואל רודי מוה"ר ברוך קאלמיר וזו"ל לארוסי בהם מרת הרסה עם מר ישראל לאססער.

נתן אפעלבוים — רישא. מעומק לבי מברך אני את מר אליעזר ראט-הוינער פה בבמו"מ לחתונתו עב מרת דבקה שמייערער בזכאראש יעקב ראָלל — הוסיאטין.

ב נשי אהבה הננו מברך את ירדי ש"ב מר צבי פרידהוף ליום נואו בכרית האירוסין את מרת ריזל אפעלבוים מרישא. זישע זיסמאן — גראדעק.

הנני מברך ברכת מז"מ את ירדי מר צבי פרידהוף לבואו בכרית האירוסין. משה שנייד — גראדעק.

הנני מברך את אהוב-נפשי מר צבי פריעהאף לבואו בכרית האירוסין אלקנה מינצער — גרודעק.

את רעי מנוער מר צבי פרידהוף מגרודק אני מברך ברכת מז"מ להארסי יחיאל שנייד. — לונסק

בכל לבי אברך ברכת מז"מ את ירדי מר נאיר וויעזעלמיהר מסמריא להארסו את מרת רבקה מארקפעלד מבאקאשאפעז.

ליבש בן זלמן שווארצבערג סמריא. ברגשי אהבה וידידות הנני מביע במז"מ לירידי מר נתן אשכנזי לארוסו עם מרת שרה ראזמארין. נטע האבער.

מקרב ועמק לבי אברך את ירדי הנעלה מר נטע שענהפעלד לחתונתו עם מרת רחל צעללינק. אהרן הויפטמאן — סמריא.

הנני מברך את ירדי מר אברהם טהאלער מיאסלא לבואו בכרית האירוסין עם מרת בילה שפירא מטארנא ואת ירדי מר אלישע אונגער לאירוסיו. יעקב בעק ממעמקי לבותינו הננו מברכים ברכת מז"מ את רענו החביב מר נפתלי שיועל לארוסו עם מרת באבצי קורץ מווישניץ.

פישל קמיל. שלמה מילבואר — קוסוב. ברגשי ששון אברך את אחותי מרת אסתר מלכה זילבער ברכת מז"מ לבואה בכרית הנשואין עב"ג מר אורי בעער מחאראראו.

נתן בעללעך — זאלקווא. מקרב ולב עמוק אביע ברכתי במז"מ לבן דודי מר חיים זאנדערלינג יחי' לחתונתו עם בת מו"ה אברהם אביש ריינהאלד מנייסאנדעק.

אברהם איינהאזן — יאסלא. הנני מברך ברכת מז"מ את ירדי מר משה באב"ר מוואריש לנשואיו עם מרת מלכה טשעשענאיוער מואלקווא. מאיר פרידעל ורעיתו מוואריש.

אנחנו מברכים ברכת מז"מ את רענו מר נפתלי שיועל מקאסוב לארוסו עם בת ד' דוד קורץ מוויזניץ; ולבבורו אנו מנדבים כתר להנצינולפונר שלנו. רעיו: זלמן קאמיל. אפרים קרעסעל וצבי אש — קאסיב.

הנני מברך את ירדי הסופר מר אבא אפעל-בוים ברכת מז"מ ליום הביאו את בתו בקשר החתון עם בן הג' ר' אלטער פריעהאף מגראדעק.

רישא. מענדיל קארפף. ברגשי אהבה אניש ברכת מז"מ לש"ב מר אברהם געלכארד מאויראן לבאי בכרית התנאים עם מרת יענטיל בת הג' ר' שלמה נאמעסמאן מאויראן. חיים אאלפערן.

הנני מברך ברכת מז"מ את ירדי הג' מו"ה מאטיל שענפעלד מסמריא לחתונה בנו וביחוד אברך את הצמד הנחמד במז"מ. מענדיל ב"ץ — קראקא.

ברגשי אהבה וחרוה, אניש ברכת מז"מ ממעמקי לבתי לירידי מר אברהם בן מ"ה שמעון ראָס מארְבֶּאָרַץ לכלילתו עב"ג לאה בת מו"ה פנחס שמועל מרימאָניווי. אליעזר שפירא ארכארא.

ברגשי אהבה וידידות אביע ברכת מז"מ לירידי מר אברהם ווייטץ לחתונתו עם מרת לאה שפיעלמאן מבייטש. אפרים קראמער.

הנני מברך ברכת מז"מ את ירדי הג' מו"ה מאטיל שענפעלד מסמריא לחתונה בנו וביחוד אברך את הצמד הנחמד במז"מ. מענדיל ב"ץ — קראקא.

ברגשי אהבה וחרוה אברך ברכת מז"מ את דודי הנכבד מר יצחק שענקיל מדוקלא להביאו את בתו מרת לאה בכרית הנשואין עם מר דוד דאנענהערש מסאנראווא-ווישניא. יוופא לופאליאנסקי. פיבל פאלעק מברך את רעו מר אברהם טאלער ואת מר אלישע אונגער מיאסלא לארוסיא.

ברגשי גיל וחרוה אביע ברכת מז"מ מעומק לבתי למר פישל זילברכרג מפארוואלאצישא לבואו בכרית החתון עם אחותי מרת שפרינצע מיזליש החי'. משה מיזליש קאפיטשינעז.

באהבה וחרוה, אניש ברכת מז"מ ממעמקי לבתי לירידי מר אברהם בן מ"ה שמעון ראָס מארְבֶּאָרַץ לכלילתו עב"ג לאה בת מו"ה פנחס שמועל מרימאָניווי. אליעזר שפירא ארכארא.

ברגשי אהבה וידידות אביע ברכת מז"מ לירידי מר אברהם ווייטץ לחתונתו עם מרת לאה שפיעלמאן מבייטש. אפרים קראמער.

הנני מברך ברכת מז"מ את ירדי מר אברהם ווייטץ מראפשיץ לחתונתו. נתן יואהרהאפטיג — דינוב.

ברגשי אהבה וידידות אברך ברכת מז"מ את ירדי מר מנחם מענדיל פאבמאן להארסו עם מרת נאלדא רבקה רייניש מאבערטיין. משולם שיסלער — אוייראן.

הנני מברך את ירדי מר יוסף טהאלער מהעשוב לחתונתו עם מרת יעטמי פיפעס. מאיר סאפיר.

באהבה וגיל אברך את רעי מר נפתלי אמסער מעיר דאניוב ברכת מז"מ ליום נואו בכרית האירוסין. שלום בן פנחס רייך קאלבאשאווא ממעמקי לבותינו הנני מברכים ברכת מז"מ את מר אברהם טהאלער מיאסלא לארוסו עם בת ר' אליעזר שפירא מטאָנאָב.

האחים עליאם מיאסלא. את רעי מר צבי פריעהאף הנני מברך ברכת מז"מ להארסו עם מרת ריזל אפעלבוים מרישא. ש. ד. ווייס.

מעומק לבי הנני מברך במז"מ את רעי מר צבי פריעהאף לארוסו עם מרת ריזל אפעלבוים מרישא. יוסף קאווע—גראדעק

ברגשי אהבה וידידות הנני מביע ברכת מז"מ לירידי מר יחיאל ווייסמאן לנשואיו עם מרת פרימט ישטינער. משה שמעינשוס—רישא

הנני מביע בזה ברכת מז"מ לירידי מר אלי' פישביין, לחתונת בהו מרת צפורה החי' עם מר יחזקאל רינגער ג"י מקראקא.

פנחס קליינבערגער—באבניא. הנני מברך ברכת מז"מ את דודי היקר מר דוד קרייווירטה מיאסלא לחתונת בנו היקר עם בת הג' מר מענדל וויינבערג מביעטש.

לעאן האף בן מרדכי. הנני מביע בזה רגשי חודתי לכל ירדי, אשר הראוני אות חכה לחתונתי ולכל אשר ברכו אותי ברכת מז"מ. אברהם ווייטץ — ביעטש.

מלכי פנימה אברך ברכת מז"מ את ניסי אהובי מר דוד קרייווירטה לחתונת בנו היקר עם בת הגביר מר מענדל וויינבערג מביעטש. נפתלי האף.

ברגשי אהבה וידידות הנני מברך את רעי מר יהודא דוב אייז מליטאוויסק לנשואיו עם מרת שרה פיגא פינדלער מברדפעלד.

אברהם משה מארילעס — סכאדניצא.

אין מינער מיט עלעקטרישע קראפט בעמיעבענען

אהנע האנהורעניץ

כשרה כשרה זעלכווארענפאבריה

האבע איך ארבייטער דער בעריהמ-טעסמען פאבריקען ענגאזשירט אינד זינר מינע סאלאמי, וועראנזעזער, ברוסט, שינקען עם קרענווישטען א. ז. וו. נאכ-ווייזבאר די שאַנסטען אונד שמאקאהפ-טעסמען ווארען, איך קאנקורירע ניכט נור מיט דעם פרייז, זאנרען אויך מיט דער קוואליטאט אלער אָהנליבערפאבריקען מאן פֿערזיבע איינע בעשטעללונג אונד איבערצייע זיך. אויף וואונש ווערען הכשרים מגאוני זמנו ביגעפאקט.

Hirsch Steiner, Przemyśl
ul. Jagiellońska 7.

דבר בעתו

אחינו היקרים! עת ממכר דאתרוגים הגיע! וכבר נוכחתם למדי כי האתרוג הכשר הראוי לשמו הוא האתרוג הג'י מכל שמץ חשי' הרכבה ורק על האתרוג כזה ראוי לכרך בחג.

וכ"כ נוכחתם למדי כי לא כל אתרוג הבא מארץ ישראל מביא טובה להישוב היקר לכלנו.

לזאת הננו מודיעים לכם כי אתרוג כשר השינו אך ורק אצל אנדרהנו פרי עץ הדר (כתעודות הרבנים הגאונים דעה"ק ירושלים ויפו תוב"א שנקבצו ובאו כחברות "גלעד", וקול כהדר", מאת הרב הגאון הצדיק הספורסים הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד דאה"ק יפו והמישבות תוב"א הנשלח חנם לכל דורש) ושימו זאת על לבכם אחים יקרים כי רק ע"י אתרוגי אנדרהנו תצמח ישע וברכה להישוב משאת נפש כל איש יהודי ולא ע"י אתרוגים אחרים.

ואם אמר יאמר לכם סוחר אתרוגים מי שהוא ובאיזה מקום שהוא אם סוחר אתרוגים מארץ ישראל או סוחר אתרוגים מחוץ כי גם אצלו נמצא אתרוג כשר או גם מאתרוגי אנדרהנו דעו כי שקר בפיו כי אנחנו החלטנו ובהסכס הרבנים הגאונים מירושלים ויפו תוב"א לא למכור את אתרוגנו לסוחר האתרוגים הזרים המורכבים.

ובקשתנו שמוחה מהרבנים הגאונים וראשי הקהלות והאגודות הציונים שבכל אהר ואתר כי יואילו להזמין את אתרוגיהם יש מאנדרהנו. (הזמן האחרון להזמנת הוא חצי אלול וזריון מקדימין) ואה שמוהם נפרסם בעתונים.

דמי קדימה 30 אחוים מכפי הדרושה הואילו לשלח ע"ש הכאנן העברי ביפו

The Anglo-Palästina Co. Jaffa

בטרעסט הושכנו סוכן איש יקר ונכבד מאד להמציא לקונים ישר מטריעסם לולבים והדסים כמספר האתרוגים והכל כמקח השוה כפי הפריזיון-קוראנט הנשלח חנם לכל דורש.

בכבוד ויקר, חכרו אנדרה פרי עץ הדר מבעלי גני האתרוגים הכשרים בארץ ישראל.

האדרסה להזמנות ומכתבים:

Gesellschaft Pri Ez Hodor Jaffa, Palästina.

האדרסה להלגרמות: Fein Jaffa

העתת מכתב ע"ד האתרוגים של אנדרה פרי עץ הדר בארץ ישראל

מהרב הגאון הנפלא הנא ירושלמא כש"ת מוה"ר יעקב דוד רידב"ן שליט"א, מחבר פירושי הרידב"ן על כל הירושלמי, ועוד כמה חבורים יקרים, היה רב ואב"ד בק"ק סלוצק ועוד כמה עירות כרוס"א ויה" גם רב הכולל בעיר שיקאנא, וכעת אורו וזרח בעיה"ק צפת תובכ"א.

ב"ה. עה"ק צפת תובכ"א.

כבוד ידי"ן הרב הגאון הצדיק הכפורסם חו"ב סוע"ה כש"ה אברהם יצחק נ"י קוק (אב"ד בעה"ק יפו והמושבות ת"ו)

בא אלי הקובץ "גלעד" מאת אנדרה פרי עץ הדר בו מגלים הסוד של המורכבים מאתרוגי ארץ ישראל, הנני להודיע לכם ידידי נ"י אשר אנכי ידעתי היטב מהסוד הזה זה רבות בשנים ולא ידעתי מה לעשות. יראתי מאד לגלות הסוד הזה ברכים כדי שלא השהבחה ח"ו מצות אתרוג, כי למי יפנו הלא אתרוגי קורפו כבר נאסרו מגדולי ישראל וגם אנכי הייתי מהחטומים, ואנכי נהגתי א"ע המיד שלקחתי ב' אתרוגים מארץ ישראל אחד כהודר, אותו לקחתי ברכים על הנענועים, והשני היה ג"כ מארץ ישראל אך לא תאר ולא הדר לו כנראה שבא מן היער והמיד קניתיו בעד חצי ר"כ או פחות, ועדיו ברכתי בצנעא בתוך ביתי עפ"י הירושלמי במס' יומא משוכח בנופו משוכח במראה, משוכח בגופו קודם, וכעת שראיתי במס' נ"י בצדקתו נמל ההשגחה תחת ירו נהמלא כל חדרי לבבי גילה ושכחה שכחה רוחנית שאין קץ לשמחה הזאת, אשרי לו ואשרי להאנדרה שיזכו לזכות את בני ישראל, — אלף ברכות ינחו על ראש צדיק שמזכה את בנ"י במצוה גדולה כזאת. ד' ירחם על עמו ועל ארצו וישלח משיחנו ככ"א.

המברכו והדו"ש יעקב דוד רידב"ן.

למען דעת.

זה כמה שבועות יוצא כעירנו איזה מין עתון ורגוני, ורכים הושכים כי מתוך גרונה של ישיבתנו הוא מרבה, לכן הננו מודיעים, כי אין לנו שום עסק בו וכי אין אנחנו מוציאים לאור שום עתון כלל, ואם לפעמים נחפוף לפרסם איזה דבר, הלא פתוהים לפנינו שערי עתונים מפורסמים, והאי למאי?

מנהלי הישיבה הקדושה "תורת חיים" בעיר בראדשין.

האדרסה לבל עניני הישיבה: אל הנשיא: ARON GELLER Bohorodczany (Galizien).

רשימה חדשה

מספרים הנמצאים כמסחרנו

נגמרה בדפוס, ונשלח לכל דורש ומבקש פראנקא

Amkraut & Freund Buchhandlung PRZEMYSL.

כשר רעסטוראציה

"צור קענעלכאהן"

אין באד

Gräfenberg (öst. Schlesien).

שטרענג כשר, אנערקאנט בעסטע קיכע, גראסער שאמטיגער גארטען, געדעקטע גלאס וועראנדא, מעסיגע פרייזע. ערעפנעט פאם 15 מאי דיעזעס יאהרעס. פישעל גרינבוים.

קורזים עבריים בקראקא

בקורזים העבריים, אשר בחברה "ציון" בקראקא כתקב"ים נערים ונערות להביאם לידי שלמות ביריעת תורה נביאים וכתובים, שפת עבר ודקדוקה ובקריאה, כתיבה ודבור. מתיר הלמוד כמיוצע. זמן הלמוד אחר הצהרים. התלמידים כתקב"ים בכל יום כמען החברה רהוב דיטעל מספר 4, אחר הצהרים.

הועד של החברה, ציון. מנהל הקורזים בר שבת וואלאקאוסקי מקבל גם לקחים פרטיים אם בבית התלמידים או בביתו ברחוב Miodowa 9.

מעין הישועה WYSOWA

גרעסטעס האטעל, נייא רענאוויירט, שענע צימער, גוטע קיכע, שטרענג כשר, פיר באדע-סעזאן שענען גארטען איינגעריכט-טעט פיר געסטע, וועלכע ארצטע אונד קור ברויכען, כעסטענס געאיינגעט.

עמפפאהרען צו ביללינסטען פרייזען. Bettheil & Krebs.

aller Länder erwirkt

PATENTE

Dr. FRITZ FUCHS

beideter Patentanwalt.

Mitarbeiter: **Telephone 2460**

INGENIEUR

A. HAMBURGER

Wien, VII. Siebensterngasse 1.

טרכארג נארמאטירט! איבערצייגען זיא יוד! פערבע כסערונג דער שטעלונג

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכהירונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יטרערמאנן אהנע בעואנדערע פארגענטיסע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלענען.

בייא גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראטיס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנדראנען נור געגען רעטורקארטע. פראספעקטע א 36 העל. פראבעבריעפע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.-E.

א בערנאהמע יונגער לייטע צור גרינדליכען אויסבילדונג אין זאמטליכען האנדעלס וויססען שאפטען געגען מאסטיגעס האנאראר

Abonnieren Sie:

Die Wiener

Allgemeine Zeitung

6 Uhr-Blatt

um 6 Uhr Abends erscheinendes Journal, enthält: politische, finanzielle und wirtschaftliche Informationen ersten Ranges, ausführliche letzte Berichte des Reichsrathes, das vollständige

Coursblatt

der Wiener Börse, Coursdepeschen von allen Plätzen Waarenberichte etc.

In allen Verschleisslocalen einzeln und im Abonnement erhältlich.

Abonnementspreise

Die Zeitung oder Zusendung für Österreich-Ungarn

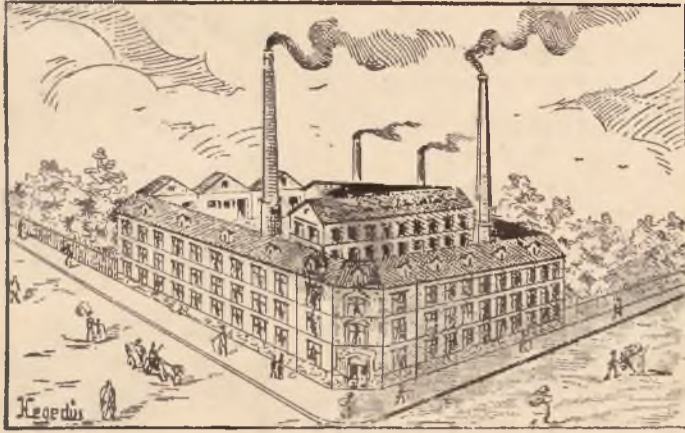
Für 1 Monat K 2.80

3 Monate » 8.—

Die Expedition

Wien, I. Schulerstrasse Nr. 20

Das Abonnement kann mit jedem Tage beginnen, mus Monates enden.

לתועלת רבים.

רבים מהן קוראנו שאלונו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול, שיש בה חשש שומן של חזיר או של נבלה ומדפה. ואחרי שאין ביר הסוחרים בתבי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים קצת מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע ויגורו לגמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה כלי שום הערבות שומן מן החי. על כן מרחנו לעשות חפצם, בקשנו ונס מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירונו את הפירמא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוט של הממשלה בלבוב ובבודפשט לבדיקת המאכלים בדרך חמי ושיהם מועדים פה אחר כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום הערבות שומן מן החי ולא כל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נבנית לשלם עשרים אלף בתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נותנת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך חמי ככל עה ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנדפסה בזה ככתבה ובלשונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא ובכסיוח לפי המו והרוצים לשמש בשאקאלאדע בשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נובל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.**

וגם בלא זה נבון כי יבברו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הבספ מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת בטוב סחורה מפבריקאות בחוץ לארץ. עה לנו לעזוב את המשפט הקדום, לכבר המיר סחורה חוץ, אף שסחורה כזאת נעשה בארצנו.

מוציא לאור את המצפה.

תעודות האינסטיטוט של הממשלה לבדיקת מאכלים בדרך חמי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamice“ w Krakowie czekolada, została poddana ścisłemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego
c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegykeresleti állomás Budapest, II., Oszlop-utca.

Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** Dresden und Tetschen a/E. vormalis Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften.

פיפון

פיפון בעהמישע ארט אויס האלץ פיר ביער עם וויין פאן נוממער 1-4 א 26 העלער בייא

L. Apermann, Theehandlung Brody.

JACOB BECK

Holz-Export

Sary Sambor

ליעפערט ועמליכע שניטמאטעריאלע

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukarnia S. L. Deutschera w Podgórzu

די אויף גרונד דער מיט צאהל 43.903 דער האהען ק. ק. שטאטטהאלטעריי גענעהמינטען סטאטוטען געגרינדעטע

געגענזייטיגע אויסהירפע מיטגלידערן מיטגלידע ביז 18.000 קר. — בערייטם

נאך 1 יעהריגער מיטגלידערשאפט — 4200 ק! מיטגליד קאנן יעדער אונפעהרייאמעטער ווערען — דאמען, הערן — זעהר ניכטיג פיר קינדער! די בעשמעהענדען 4 אבטיילונגען ערמאגליכען זאגאר דער ארמסטען בעפעלקערונג דאס איינטרעטען אין ריעזעס הומאניטארע אינסטיטוט. שריפטליכע עם מינדליכע אנמעהלונגען ווערען ענטגעגענעאמען. נעהערעם ערטיילט די

Generalvertretung der »AURORA« Krakau Dietelsg. 81.

אמטשטונדען פאן 10 — 12 אונד פאן 3 — 6
טיכטיגע אגענטען ווערען געזוכט.

זייט 9 יאהרען ערצייגע איך די פאר טרעפליכסטען שלאסער-בלעך

טשאלענטאפען

וועלכע אין יעדעם צימער אהנע הער, קאמין אונד ראהרע שטעהען קאנען: מיט איין ביסכען האלצקאהלען בעהיצט האלמען יע היטצע 30 שטונדען. פייערנעפאהר אויסגעשלאסען. פרייע 1 אפען פיר 2 טאפע בשר אונד (סעפעראט) 2 טאפע חלב פער 8 ליטער 9 קראנען. דעטא פער 4 ליט 10 קר'; 1 אפען פיר 6 טאפע פער 2 ליט (4 בשר, 2 חלב) 9.50 קר'; דעטא פער 2 1/2 ליט 10 קר'; דעטא פער 3 ליט 11 קר', דעטא פער 3 1/2 ליט 12.50 קר'; דעטא פער 4 ליט 14 קר'. זענדע געגען 1/2 פריי אגנאבע, דעטא נאכנאמען. אנפראגען מיט ראפפעלקארטע.

Rubin Perlberger Kunstblecher
Mysłenice (Gal.)

ERSTES SPECIAL-HAUS von Echten Gramophone-Phonographe

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und WARSCHAU

in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן עכט גר. מיט מארק, שרייבענדער ענגעל. ריעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארק, שרייבענדער ענגעל, זאמט 10 פלאטטען, גור 35 פלאטטען. ניעמאנד זאל דיעוע בעסטע געלעגענהייט פערזימען. פרייזקאנטע עם הויפטערצייכניסע אויף פערלאנ-גען גראמאפאן אונד פראנקא.

ערשמע קראקויער מיט עלעקטרי-שער קראפט בעטריבענע

כשרה כשרה

דאמפה זעלכוואארען

פאבריק

מיט דען בעסטען מאדערנסטען מאשינען. ערצייגט שענע פרימא סאלאמי וועראנוזער, ברוסט שינ-קען, קרענווירטמעל א. ו. ו. פער-זעהען מיט הבשר של הבייד'צ דפה. עמפפיעהלט צו

ביר לינסטען פרייזען. אויף פערלאנגען ווירד פרייז-קראנטע עם הבשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser

KRAKAU, Bozego-Ciata 8.